

Унаклэр кызызэуахыгъ

ПенсиехэмкӀэ фондм иотделӀу АдыгӀкӀалӀ дӀтӀм иунаклӀэ щылӀ мазӀм и 21-м кызызӀуахыгъ. Ащ фӀгъӀхыгъӀ мӀфӀклӀ зӀхӀхӀу щылагъӀм АдыгӀ РеспубликӀэм и ЛышхӀхӀу ТхьӀаклушынӀ АслӀан кӀеб-лӀгъагъ. ИофтхьабзӀм хӀлӀжыагъӀх АдыгӀ РеспубликӀэм и Парламент ипӀщӀу Владимир НарожнӀр, депутатхӀм, республикӀэм иминистрӀхӀм я Кабинет хӀтхӀм ащыщхӀр.

УнаклӀу агъӀпсыгъӀм ичӀлӀхӀгъу лентӀ пльыжыӀр зӀпырышхӀгъ. Мыщ дӀжыӀм цыфыбӀу кышызӀрӀуогӀгъӀхӀм заом иветеранхӀу ЧӀтыжӀ ИсмахылӀ, лӀшынӀ СӀфӀрбий, Кочик-Оглы БорисӀ ахӀтӀу республикӀэм и ЛышхӀхӀу ТхьӀаклушынӀ АслӀан кызызӀсым пӀгъоклыгъӀх, рагъӀблӀгъагъ. ЛентӀ пльыжыӀр зӀпаупкынӀу афагъӀшӀошагъ ТхьӀаклушынӀ АслӀан, Урысые Федерацием ПенсиехӀмкӀэ ифонд игъӀклотыгъӀ псӀолӀшынӀмкӀэ и ГъӀлорышлӀпӀэ ипӀщӀэ игуадзӀу Сергей Соловьевым, АдыгӀкӀалӀ имӀрӀу ХьатӀгъу Налбий.

Ащ ыуж зӀклӀри унаклӀм чӀахы (кӀещышхӀгъ, чылагъӀ) ащ ифойе мӀфӀклӀ зӀхӀхӀр щырагъӀклотыгъ. АпӀ гушыӀр зыфагъӀшӀошагъӀр яхьӀклӀ

лӀапӀу ТхьӀаклушынӀ АслӀан.

— НыбдӀжӀгъу лӀапӀхӀр, тинахыжхӀр, хьӀклӀу кытфӀкӀуагъӀхӀр! НепӀ шӀуимӀфӀклӀ сыхӀлӀжӀнӀу, шӀуигушӀуагъӀ кыжӀудӀзгошынӀу сигуапӀу сыкӀӀуагъ, — ипсӀлӀэ клӀклӀ кышӀиуагъ ЛышхӀхӀм. — АдыгӀкӀалӀ республикӀэм иятлонӀрӀ кӀал, ащ ихӀхӀоныгъӀхӀм лӀӀшӀу тӀагъушӀукы, тарӀгушхӀ. Джары тӀри АдыгӀкӀалӀ гъунӀп-кӀакӀлӀхӀр ыштӀнхӀм, нахь клӀ-ракӀлӀ хьуным, кӀӀлӀ теплӀӀ илӀу шыгъӀным ренӀу тызкы-пылӀыр. ТыфӀай мыщ щыпсӀу-хӀрӀм иофшӀлӀн щӀагъотӀу, щыӀ-клӀ-псӀукӀлӀ тӀрӀз дӀлӀӀу тшы-нӀу.

ХӀти инӀрылӀгъу мы аужы-рӀ илӀӀсхӀм кӀалӀм ихӀхӀо-ныгъӀхӀр зыфӀдӀхӀр. Волог-дӀ кыкыгъӀ инвѐсторхӀм

щӀагъӀпсыгъӀ заводым кӀӀлӀ-дӀсхӀм иоф шӀлӀ, бюджетыр кӀегъӀбаи. ЕджӀпӀ дӀхӀшхӀм кӀалӀр кӀегъӀклӀракӀлӀ. АпӀрӀ, ячӀнӀрӀ еджӀпӀхӀми гъӀцӀ-клӀжын иофшӀлӀншхӀхӀр ащы-зӀшӀуахыгъӀх. СымӀджӀщым псӀолӀшӀхӀм кыпӀашыӀагъ, цыфхӀм псыр икӀоу алӀклӀхӀу шыгъӀнымкӀи бӀ мыщ щӀагъ-цӀклӀагъӀр, фӀльдшӀер-мамыку лӀзапӀлӀхӀри ХьӀлӀӀӀкӀуаий, ПсӀкӀупси кышӀызӀуахыгъӀх. Джыри бӀрӀ пӀмылӀгъу кӀо-джӀдӀсхӀр бӀшӀагъу кызкӀлӀ-лӀӀушхӀгъӀхӀ еджӀпӀлӀшхӀр ХьӀлӀӀӀкӀуае кышӀызӀлутхышхӀ.

Непи мары мы псӀолӀӀ дӀ-хӀшхӀм кӀӀлӀ гупчӀр кыгъӀ-клӀрӀклӀагъ. Ащ нарылӀгъу кӀешы тинахыжхӀу пенси-ем клӀхӀрӀм ренӀу тыналӀ зӀ-ратӀтыр, тӀзӀрафӀгумӀкӀырӀр.

ТапӀклӀ джары тызӀрӀзеклӀ-щтыр. ШӀопсӀу, шӀотхӀжӀ, псауныгъӀ ТхьӀм кышӀуе!

ДжӀащ фӀдӀу унаклӀм икы-зӀлухын фӀгъӀхыгъӀ мӀфӀклӀ зӀхӀхӀм кышӀыгушӀагъӀх ыпшӀӀклӀ зигугъу кӀӀтшыгъӀ Сергей Соловьевыр, ПенсиехӀмкӀэ фондм и КъутамӀу АдыгӀ РеспубликӀэм щылӀм

ипӀщӀу КъулӀ АскӀрбий, Вла-димир НарожнӀр, ХьатӀгъу Налбий, кӀалӀм иветеранхӀм я Совет итхьаматӀу ДжӀндар МосӀ. НӀужым ТхьӀаклушынӀ АслӀан зипӀӀӀэ купым псӀ-олакӀм иунӀхӀр кыпӀпӀыхьа-гъӀх, ылӀгъугъӀм зӀригъӀрӀ-загъӀри кӀарилуагъ.

НӀХӀӀЕ РӀмӀзан.

Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм

ИлӀӀсыбӀ хьугъу елӀлӀнчӀу хьыкумхӀм иоф зӀрашӀлӀрӀм, цыфхӀм яфитыныгъӀхӀмрӀ яшхьафитыныгъӀрӀ хьыкумхӀм кӀащыгъӀгъунӀгъӀным ялахышхӀ зӀрӀхӀашыӀхӀрӀм афӀшӀ АдыгӀ РеспубликӀэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхьу тхыӀ афагъӀшӀошагъ:

— Соломатин Валерий Юрий ыкӀом, МыекӀопӀ гар-низон дӀз хьыкумым итхьаматӀ игуадзӀ;

— Войстриков Михаил Николай ыкӀом, АдыгӀ Рес-публикӀэм и АпшӀӀр хьыкум ихыкумышӀ.

* * *

ИлӀӀсыбӀ хьугъу гуетыныгъӀ фырилӀу иоф зӀришӀлӀрӀм, амыгъӀкошӀырӀ мылькумкӀэ фитыныгъу ялӀхӀр кӀӀралыгъом зӀригъӀнафӀрӀм ыкӀи амыгъӀкошӀырӀ мылькумкӀэ кӀӀралыгъо кадастрӀм изӀхӀӀӀн епхыгъӀ кӀӀралыгъо фӀло-фӀашӀлӀхӀм илахь зӀрахишӀыӀхӀрӀм афӀшӀ АдыгӀ РеспубликӀэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхьу тхыӀ афагъӀшӀошагъ **Никифорова МаринӀ Иван ыпхьум**, кӀӀралыгъо регистрациемкӀэ, кадастрӀмкӀэ ыкӀи картографиемкӀэ ФедеральнӀ кӀулыкӀум АдыгӀ РеспубликӀэмкӀэ и ГъӀлорышлӀпӀэ ипӀщӀэ, АдыгӀ Респу-бликӀэм икӀӀралыгъо регистратор шхьӀалӀ.

СОЦИАЛЬНӀ ИОФЫГЪОХӀР

ФӀгъӀклотӀныгъӀ зилӀхӀм апай

Урысые Федерацием и ФедеральнӀ зако-нӀу 2013-рӀ илӀӀсым тыгъӀгъазӀм и 21-м кыдӀклыгъӀм кызырӀдилӀытӀрӀмкӀлӀ, фӀгъӀ-клотӀныгъӀ зилӀхӀу лӀзӀгъу уцхӀр, медицинӀэ пкыгъо зӀфӀшхьафхӀр ыпкӀлӀ хӀмылӀгъу зӀ-ратынхӀ фаехӀм, сӀкӀятныгъӀ зилӀ клӀлӀ-цыкӀлӀхӀу хӀушхьафыкыгъӀ гъомылапхӀхӀр зылӀклӀнхӀу щытхӀм мазӀм кыкӀлоцӀ кӀӀра-лыгъом апӀлуигъахӀрӀм 2014-рӀ илӀӀсым ишыӀл мазӀ и 1-м кышӀегъӀжыагъу хагъӀхьуагъ.

ВетеранхӀм ыкӀи сӀкӀятныгъӀ зилӀхӀм кӀӀ-ралыгъо социальнӀ лӀпылӀгъоу арагъӀгъотын фаер зӀклӀ кышӀыгъӀнӀфагъ ФедеральнӀ зако-нӀу «КъӀралыгъо социальнӀ лӀпылӀгъум фӀгъӀ-хыгъ» зыфилорӀм. А лӀпылӀгъум мылькӀоу пӀуагъӀхьанӀу щытыри илӀӀс кӀӀс агъӀна-фӀ. ХӀбзӀгъӀуцугъу джы зигугъу тшырӀм кызырӀдилӀытӀрӀмкӀлӀ, мы купым хахьӀхӀ-рӀм ыпкӀлӀ хӀмылӀгъу арагъӀгъотырӀ лӀзӀгъу уцхӀм ыкӀи гъомылапхӀхӀм апае (зы нӀб-гырӀм тельытагъу) мазӀм кытӀупшышхӀр сомӀ 671-рӀ. ИкыгъӀ илӀӀсым зы нӀбгырӀм тельы-тӀгъагъӀр сомӀ 638-рӀ.

лӀзӀгъу уцхӀм ачӀплӀ фае ахьӀӀу ахӀм

апӀлуагъӀхьанӀу агъӀнӀфагъӀр кыратынӀу ышын ылӀӀкышхӀ. Ащ пае мы илӀӀсым ичӀӀпыогъу мазӀ кымыхьӀӀз лӀӀу тхыӀ птын фае кы-хьащ илӀӀсым ишыӀл мазӀ кышӀегъӀжыагъу ахьӀӀр кыпӀлукӀӀным фӀшӀ. Ау илӀӀсӀу ты-зыхӀтым цыфым фӀгъӀклотӀныгъӀхӀр илӀхӀу хьугъӀмӀ, чӀӀпыогъу мазӀм нӀс ежӀнӀу щы-тӀп, зытыриубытӀщтыр ащ лыпытӀу кыхи-хын фае.

Мыщ дӀжыӀм кышӀыгъӀжыгъӀмӀ хьушхӀ фӀгъӀклотӀныгъӀ зилӀхӀм мыщ фӀдиз зыосӀ лӀзӀгъу уц зымышӀклӀагъӀхӀри, джӀащ фӀдӀу, ащ бӀклӀ нахыӀбӀу зытефӀрӀ лӀзӀгъу уцхӀр зыгъӀфӀдӀн фаеу хьухӀрӀри зӀрахӀтхӀр. Мыр (сомӀ 671-р) гурыт пчӀагъу аштагъ. Уц лӀӀлӀ дӀдӀхӀр зышӀыклӀагъӀхӀм, кӀӀралыгъо программӀ хӀушхьафыкыгъу «7 нозологий» зыфилорӀм ишӀуагъӀклӀ, ыпкӀлӀ хӀмылӀгъу ахӀр аратых. Мы лӀӀхьаным а программӀм тетӀу Урысы-ем щыпсӀурӀ нӀбгырӀ мини 115-мӀ лӀзӀгъу уц лӀӀлӀ дӀдӀхӀр арагъӀгъотых. Ау илӀӀс кӀӀс а пчӀагъӀм хӀхӀо, кӀӀралыгъом ахӀм мылькӀоу апӀлуигъахӀрӀри нахыӀбӀ ешыӀ.

(Тикорр.).

Альэкл кьагъанэрэп, зэпыу имылэу лоф ашлэ

Шылэ мазэм и 20-м Адыгейм ит муниципальнэ образованийтфым ошху ащылагыр мылэу зэратыришлы-хьажыгъэм кыхэкыклэ электричествэ рыкляплэхэр зэпытхыгъэх. Тэхьутэмыкье, Теуцожь, Красногвардейскэ, Джэдждэ ыкли Мыекьопэ районхэм арыт псэуплэ 65-мэ электричествэр ямылэу кьэнагъэх, ахэм кьахиубытагъэх социальнэ мэхьанэ зилэ псэолъэ 52-рэ. Гъэстыныпхъэ шхуантлэр игъом цыфхэм алэклахъэ. Гумэклыгъоу кы-кьоклыгъэр дэгъэзыжыгъэным фэшл УФ-м ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Гъэлорышланлэу Адыгэ Республикэм щылэм гъэлэшыгъэ шыклэм тэтэу кьулыкьур ехы, джащ фэдэу оперативнэ штаб зэхащэгъ. Джырэ уахътэм анахъу аналэ зытырагъэтырэр электричествэ рыкляплэхэр псынклэу зэтэгъу-уцожьыгъэнхэр, социальнэ мэхьанэ зилэ псэуалъэхэр ащ пыгъэнэжыгъэнхэр ары.

— Электричествэ рыкляплэхэр зыщызэпытхыгъэхэ чыплэхэр дгъэунэфыгъэх, джыдэдэм гъэцэклэжын лофшлэнхэр ахэм ащэклох. Гумэклыгъом идэгъэ-зыжын чанэу зэшлэозыхырэ зэлухыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «Кубаньэнерго» зыфилорэм ыклячлэхэм ахегъахъо, специалист 98-рэ зыхэт аварийнэ-гъэцэклэжын бригадэ 25-мэ, хушъхьафыкыгъэ техникэм лоф ашлэ, — ело оперативнэ штаб-ым ипашэу, УФ-м ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ АР-мклэ и Гъэлорышланлэу ипашэ игуадзэу А. Авакян.

Ащ кызэрылуагъэмклэ, Адыгейм иэнергетикхэм лэпылэгъу афэхунхэу кьэклох кьалэу Лабинскэ, Ермэлхьаблэ ыкли зэлухыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «Ставропольэнерго» зыфилорэм аспециалистхэр. Лабинскэ кы-кыгъэ бригади 2-м ялофшлэн рагъэжыгъах.

Шылэ мазэм и 21-м пчы-хъэм сыхьатыр 6-м ехьуллэу Тэхьутэмыкье ыкли Джэдждэ

район сымэдждэхэм электричествэр ялэ хъужыгъэ. Цыфхэр чэчи мафи зычалыгъэх псэолъи 4-у республикэм итхэм зэпыу имылэу электричествэр алэклэхьаным фэшл дизельклэ лоф зышлэрэ генераторхэм апашлагъэх.

Шылэ мазэм и 22-м пчэ-дыжым сыхьатыр 7-м ошлэ-дэмышлэ лофхэм ядэгъэзыжын фэгъэзэгъэ комиссиеу республикэм щызэхашагъэм зимычэ-зыу зэхэсыгъо илагъ. Упчлэ шхьалэу ащ кышчалэтыгъэр зы — республикэм ипсэуплэхэм электричествэр сыдигъо ялэ хъужыштыт?

Ыпшэкклэ зигугъу кьэтшыгъэ Гъэлорышланлэу ипашэ ипшэ-рылхэр зыгъэцэклэрэ Н.Басовым мы сыхьатхэм яхьуллэу лофхэм язытет зыфэдэм кы-зэрэуагъэхэр щигъэгъозагъэх. Ащ кызэрылуагъэмклэ, шылэ мазэм и 22-м ипчэдыжэ ехьуллэу Адыгейм ит псэуплэ 59-мэ электричествэр ялагъэп. Шылэ мазэм и 21-м пчыхъэм сыхьатыр 10-м ыныкьом Мыекьопэ районыр зэрэпсаоу ащ пагъэнэжыгъагъ.

Электричествэ рыкляплэхэр зэтэгъууцожьыгъэнхэм фэшл специалист 355-рэ зыхэхъэгъэ куп зэхащэгъ, техникэ 91-рэ алэклэлъ. Ахэм зызэблахъуэз, чэчи мафи лоф ашлэ, гумэкыгъо хэфэгъэ цыфхэм лэпылэгъу афэхунхэм, пшэрылхэу кьафагъэ-уцугъэхэр агъэцэклэнхэм яшпыпкэу пылтых.

Язекляуаклэ кыбгурылонэу щытэп

Псэуплэ зэфэшхьафхэм адэс цыфхэм электричествэр зэрямылэм даклоу, яунэхэр агъэфэбэнхэ амал ялэп. Сыда плэмэ бэмэ якотелхэр электричествэм епхыгъэу лоф ашлэ. Ащ фэшл ахэм ащышхэр зы чыплэ имысхэу хэклиплэхэм яусэх, дизельмклэ лоф зышлэрэ генераторхэр зэрагъэгъотынхэм ыуж итых.

Тыгъуасэ Мыекъуапэ ибэдээрэу гъучым хэшлыкыгъэ псэуалъэхэр зышашэрэм дэжэ щыт тучанхэм цыфхэр бэу алутыгъэх. Электричествэр зэрямылэм кыхэкыклэ, ыпшэкклэ зигугъу кьэтшыгъэ пкыгъор ахэм ащэфын гухэлъ ялагъ. Тызыдгъуцылагъэхэм кызэрэталуагъэмклэ, пчэдыжым жьэу кьэклауа-

гъэхэу, чэзыум сыхьат пчэагъэ хъугъэу хэтых. Ау ари бгъэшлэгъожьынэу щытэп генераторхэм ауасэу хъугъэр зыплэгъуклэ. Анахь пыутэу тучанхэм ашашэщыгъэ мыщ фэдэ пкыгъохэм гурытымклэ сомэ мини 9 аосагъэмэ, джы ахэр сомэ мин 14-м ехьугъэх. Ахэри атемытыжхэу, кьащэныхэм ежэхэу цыфхэр зэхэтыгъэх. Шыпкыэ, гъот уйлэмэ генератор лъаплэхэр пшэфынхэ плэкълэщ, ау ахэм ауасэ сомэ мин 30-м клахъэ. Етлани зы лъэныкьо гъэшлэгъон, мы пкыгъом лоф езыгъэшлэрэ дагъэр ащ ыпклэ хэмылэу комплектым кыдаклоштыгъэмэ, джы ащи осэ гъэнэфагъэ ил.

Гузэжыгъу чыплэ ифэгъэ

цыфхэм адэлэпылэнхэм ычылплэкклэ мы тучанхэр зиехэм уасэхэр кьалэтых, ащклэ язекляуаклэ кыбгурылонэу щытэп.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр лэшынэ Аслъан тырихыгъ.

Шъузфэсакъыжъ

Ом изытет кызэрэзэлыхьагъэм, гъогухэр цэнлэагъо зэрэхъугъэм, джащ фэдэу шылэ мазэм и 23-р кызышихьашт чэщми мафэми ошхышхохэр кьэщхынхэ зэрилэкълэщтым, ащ кыхэкклэу Краснодар краимрэ Адыгэ Республикэмрэ япсыхьохэм адэт псым лъэшэу зыкылиэтын зэрилэкълэщтым япхыгъэу Урысыем ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Гъэлорышланлэу Адыгэ Республикэм щылэр цыфхэм кьаджэ сакыныгъэ кызы-хагъэфэнэу, урамхэм бэрэ атемытынхэу, мы-цэнлээнхэм пае унэм кыкылахэ зыхьуклэ зыфэсакъыжынхэу, чыплэ кызыхамыгъэхьанэу, язакъоу сабийхэр унэм кырамытлуп-щынхэу.

Фабэр зэрыклорэ гупчэ системэм изытет шьууплъэкълэуэ шьушлы, электричествэ пкыгъуабэ здыпышъуыгъан!

Шъузэрэзэкълэщтымклэ кьэбарэу кьатыхэрэм шьуядэлэу, имыщылэгъапэмэ, телефонымклэ

шъумыгушыл лофхэм язытет фэгъэхьыгъэу кьатын алъэкълэщтым шьуахэмыныным пае. Гумэклыгъо кьэхъумэ, шьуигъунэгъухэм макъэ яжъугъэу, сакъатныгъэ зилэхэм, клэцэпыклэхэм, нэжэ-лужьхэм шьуишлуагъэ яжъугъэкл. Шъумы-лэтхьо-лэатхьоу, шьугу шъумыгъэкълэу ищыклагъэ зыхьурэм документхэр, лэзэгъу уцхэр, гъомылапхьэхэр ыкли нэмыкл пкыгъохэу жьугъэфедэн шьулэкълэщтымхэр жьугъэхьазырых. Псыр кызытеогъэ чыплэр псынклэу кызэрэжъубгынэщтым ыуж шьуит. Ыпшэрэ кьатхэм, унашъэхэхэм, чыгхэм шьуадэклауа аналэ нахь псынклэу кызэрэшъуытырадзэщтым пае.

Имыщылэгъапэмэ, автомобильклэ гъогум шьутемыхьэмэ нахьышлу, гъогухэм шьуащы-сакъ! Ом изытет кызэрэзэлыхьагъэм епхыгъэу псынклэу автомобилыр зешъумыф, гъогурь-кыномклэ шапхьэхэр жьугъэцэклэх, гъогу-патруль кьулыкьум илофышлэхэм кышъуалорэм шьуедэлэу!

Гумэкыгъо кызэрэхъоу телефонэу 01-м шьутеу, сотовэ зэпхыныгъэмклэ — 112-м.

ПЕНСИЕХЭМКЛЭ ФОНДЫМ КЪЕТЫ

Нэбгырэ мин 15-мэ аратышты

Пенсионерыр мазэм зэрыпсэун ыльэкълэщт ахъщэ анахь маклэу (прожиточный минимум) мы кыхьэгъэ ильэсымклэ Адыгэ Республикэм цагъэнэфагъэр сомэ 5679-рэ мэхъу. Шылэ мазэм и 1-м кышыублагъэу лофшланлэм лумыт пенсионерэу зипенсие мы пчэагъэм нэмыс-сыхэрэм щыклэрэ ахъщэ тедээр федеральнэ социальнэ лэпылэгъоу кьэралыгъом кьа-фыхыгъэхъожьышты.

Блэкыгъэ ильэсым егъэп-шагъэмэ, пенсионерыр мазэм зэрыпсэун ыльэкълэщт ахъщэ анахь маклэу агъэнэфагъэр проценти 10,6-клэ нахьыбэ хъугъэ. Ащ фэдэу федеральнэ лэпылэгъур кызыфэклоштым ипчэагы

хэхьуагъ, нэбгырэ мин 11,5-рэ хъуштыгъэмэ, нэбгырэ мин 15-м ехьугъ. Гурытымклэ кьэлъы-тагъэу, ахэм афыхагъахьорэ-ри сомэ 1161-рэ хъугъэ.

Лоф зымышлэрэ пенсионерэу ащ фэдэ социальнэ ахъщэ тедээр нахьыпэкклэ зыфагъэнэ-фагъэхэм ар кьафэклоном пае лъэлэу тхылхэр иклэрыклэу аты-жынхэ ищыклагъэп. Пенсиехэм-клэ фондым ичылплэ кьулыкьу-хэм кьафыкълалытыкыжы-гъэхэу шылэ мазэм и 1-м кы-шыублагъэу кьафэклошты. Со-циальнэ ахъщэ тедээр кьафэ-клонэу тхылъ зыкыли зымытхы-гъэхэм япенсие узэрыпсэун плэкълэщт ахъщэ гъэнэфагъэм нахь маклэу кьаратышты. Арышъ, ахэр чыплэ кьулыкьухэм яуалэхэмэ нахьышлу.

Ильэси 4,5-м нагъэсыгъ

Нахьыпэкклэ цыфым пенси-ер зыфагъэнэфаклэ, сабий кы-зэрэфэхъугъэм ыкли ащ зэрэ-лыпльэрэм кыхэкыклэ лоф зыщымышлагъэу ильэси 3-р ары кыдыхалытэщтыгъэр. Зэрэхъу-штыгъэмклэ, сабийтлум апае лоф зыщымышлэгъэ ильэсхэр арых нылэп хэхъэщтыгъэр. Джы 2014-рэ ильэсым ищылэ мазэ и 1-м кышыублагъэу ар ильэси 4,5-м нагъэсыгъ, яцэнэрэ сабыеу кьэхъугъэм зыщылыпльэрэ ильэсрэ мэзыхырэри халытэщты.

Я 427-рэ Федеральнэ за-коным кызэрэдилытгэрэмклэ, нахьыпэкклэ сабыищым зэра-лыпльэрэм ыпкы кыклэу, ильэс гъэнэфагъэхэм лоф зымышла-гъэу, непэ пенсием щылэхэм ятхылъэу Пенсиехэмклэ фон-дым члэлхэм кьапкырыкы-хэзэ, иклэрыклэу япенсие кьа-фалытэжышты. Зыгорэклэ ащ фэдэ тхылхэр щымылэхэмэ, пенсионерым лъэлэу тхылъ ыт-хын, ищыклагъэ документхэри алэклигъэхьанхэ фае.

Цыфыбэ ыгъэделагъэу егуцафэх

Адыгэ Республикэм хэгъэ-гу клоц лофхэмклэ и Мини-стерствэ кызэрэтырэмклэ, шылэ мазэм и 13-м кышыгъэ-жыагъэу и 18-м нэс респуб-ликэм бзджджшлэгъэ 59-рэ шы-зэрахьагъ. Ахэр — тыгъуагъэ-хэу 18, цыфым ыпкыны-лынэ шьобж хылылэхэр тырашагъэ-хэу 4, гъэпцлагъэ зыхэлъ бзэ-джжшлэгъэ 12, нэмыкыхэри. Эко-номикэм ыльэныкьоклэ хэб-зэгъэуцугъэр гъогъу 19-рэ аукуагъ. Бзджджшлэгъэ зезы-хьэгъэ нэбгырэ 66-рэ хэбзэ-ухъумэкълэу кьулыкьухэм агъэ-унэфыгъэх, зэхафын алъэкы-гъэр процент 71-м ехъу.

Блэкыгъэ тхьамафэм Ады-гейм игъогухэм хъугъэ-шлэгъи 5 кьатехъухьагъ. Ахэм нэбгыри 2 ахэкълэагъ, 5-мэ шьобж зэфэшхьафхэр атешагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым клэрысхэу водител 73-рэ гъогу-патруль кьулы-кьум илофышлэхэм кьаубытыгъ.

Джэдждэ районым щыпсэурэ хъулыфыгъэу гъэпцлагъэ зыхэлъ бзджджшлэгъэ зезыхьагъэм ыльэ-ныкьоклэ АР-м хэгъэу клоц лофхэмклэ и Министерствэ ис-ледственнэ гъэлорышланлэу уго-ловнэ лоф кызэлуиыхыгъ.

2013-рэ ильэсым лэклиб кьэ-ралэу Литвам ахъщэшхо зыосэ автомобилэу кьырафыгъэр учетым хагъэуцозэ, ащ тхылъ

нэпцыхэр зэрэпылхэр респуб-ликэм ихэбзэухъумаклохэм агъэ-унэфыгъ. Мыщ ыуж мэфэ за-улэ тешлагъэу мы кьэралыгъо дэдэм кыкылыгъэ машинэ зау-лэ Адыгейм кьырашагъ, ахэм ядокументхэр тэрэзыгъэхэп. Мыщ епхыгъэ уголовнэ лофэу кызызлуахыгъэр Адыгейм ипо-лицейскэхэм зэхафызэ, мы бизнесыр зэхэзыщэгъэ хъулы-фыгъэр кыхагъэщын алъэкылыгъ. Ар станицэу Дондуковскэм щыщ, ильэс 30 ыныбж, лоф ышлэрэп.

Следствиём зэригъэунэфы-гъэмклэ, Литвам кьырафырэ ма-шинэхэу нэужым ышэхьыхэрэм бзджджшлэгъэ осэ пыут афи-гъэуцущтыгъ. Ащ цыфхэр енэ-цыхэти, ащэфыштыгъэх.

Мы лофым епхыгъэу джы зэ-хэфынхэр маклох, хэбзэухъу-маклохэр зэрегуцафэхэрэмклэ, мы хъулыфыгъэм нэмыкл цы-фыбэ ыгъэпцлэгъэн ыльэкълэщты.

Адыгейм ичылплэ зэфэшхьафхэм ашагъэуцугъэ видео-камерэхэу япчэагъэклэ, 24-рэ хъухэрэм яшлуагъэклэ гъогурь-кыном ишапхьэхэр зыукьорэ водителхэр хэбзэухъумаклохэм кыхагъэщых, ахэм атефэрэ пшэдэкыжыыр арагъэхьы. Блэ-кыгъэ тхьамэфэ закъом шап-хьэхэр гъогъу 1227-рэ аукуа-гъэхэу мыщ фэдэ пкыгъохэм кьагъэлъэгъуагъ. Анахьыбэу ахэр зышагъэунэфыгъэхэр Теуцожь ыкли Тэхьутэмыкье районхэр арых.

Къунчыкьохьаблэхэу Мыекъуапэ щыпсэухэрэр лъэшэу гухэкклэ ащыхъоу Тыгъужь Юрэрэ Ибрахьимэрэ афэтхъау-сыхэх ятэу Нурбый Бирам ыкьом идунай зэрихъожьы-гъэм фэшл. Нурбый джэнэтым ихаштхэм ащыщ хъунэу, игупсэхэм, илахьылхэм псауныгъэ пытэ ялэнэу тафэлъало.
Къунчыкьохьаблэхэм яобеществэу «Гугъэм» игъэцэкклэло гупч.

ЛЕНИНГРАД БЛОКАДЭР ЗЫТЫРАХЫЖЫГЪЭР ШЫЛЭ МАЗЭМ И 27-м ИЛЬЭС 70-рэ МЭХЪУ

Ленинград зэо ужым апэрэу «кьэлэ-лхъужь» зыфаусыгъэмэ ащыщ. Хэгъэгу зэошхом итарихъ мы кьалэм чыплэшхо щеубыты. «Ленинград блокадэр» залоклэ, джы кьызнэсыгъэм заом хэтыгъэхэм ашхьацышхо мэтэджы. Ау ащ икьэухъумэн кьыхиубытагъэхэу псаоу кьэнагъэхэр зырыз дэдэх. Анахъ кьинмыгуае зыльэгъугъэхэр ежъ кьалэм щыпсэуштыгъэхэр арых. Кьызэралытэрэмклэ, блокадэм ильэхъан кьэлэдэхэу нэбгырэ мин 641-рэ гьаблэм ыгъэлагъ, минипшл пчъагъэ цыфхэр агъэкощыхэ зэхъум хэлхьагъ. 1943-рэ ильэсым Ленинград нэбгырэ мин 800 нахьыбэ кьыдэнэжыгъагъэп. Заор кьызежъэм нэбгырэ миллиони 3-м ехъоу дэсыгъэм ызыныкьо нахьыбэр дэкыжы, нэмык! чыплэхэм кощыжыгъагъэх.

Къэрэмышхъужь ащ фэдэ тхьамыклагъо

1941-рэ ильэсым заор кьызэрежъагъэм пьдзагъэу Ленинград икьэухъумэн рагъэжъагъ. Нэмыцхэм явиабомбэхэр апэрэу Юныгъо мазэм и 6-м кьалэм кьыдадзагъэх. Заор оклофэ пый самолетхэм бомбэ мини 100-м ехъу кьалэм кьыщырадыыхыгъ, фашистыдэхэр топыщэ мини 150-рэ фэдизклэ кьыдэуагъэх. Заводхэм, фабрикехэм, лэзаплэхэм, еджаплэхэм, зычлэсыхэрэ унэхэм янахьыбэр акьутагъ. Ахэм кьащымыуцоу нэмыцхэм мо кьэлэшхор кьадзыхьагъ. Гьогухэр зэпазыхыгъэх. Гьогу закьоу тидзэхэм кьафэнэгъагъэр Ладожскэ хьыкумэр арыгъэ. Сьдэу щытми, Лениным икьалэ удэхъани, удэкыны умылэкынэу бгъу пстэумклэ фашистыдзэм кьыухъурэидагъ.

1941 — 1942-рэ ильэсхэм якымафэ лъэшэу пытагъэ, щыргъукышхоу кьэхъугъэм хьыкумэр кьыгъэщыгъ. Ащ фэдэу зэрэхъугъэм Советскэ дзэхэм ялофхэр кьыгъэпсынклагъ, мылыр автомобиль гьогу хьугъэ. Ащ «Шылэныгъэм игьогуклэ» еджагъэх. А мыл гьогур ары кьэлэдэхэр загъэкощхэм зырыкьуагъэхэр. Апэу кьэлэшхом кьыдащыгъэхэр джурт унагъохэм ясабийхэр ары. Арэушгъу хьуныр кьызхэкыгъэр гъэнэфагъэ — нэмыцхэм а лъэпкьыр лъэпсэклэдэу агъэклэдынэу гухэлъ ялагъ. Мыл гьогумклэ агъэкощыгъ промышленнэ оборудованиери. «Шылэныгъэм игьогуклэ» еджагъэхэми, мыл гьогур щынэгъуагъэ. Сьдэу щытми, чэц-зымэфэ 900 зыкьудыи гъэ блокадэм тидзэхэми, кьэлэдэхэми кьынышхо щапэклэ-кыгъ. Гьаблэр, чылэр, псы щымылэр мафэ кьэс нахъ кьатекьуатэщыгъ.

А пстэумэ язэрарклэ кьэлэдэхэм узыр кьахэхьагъэу, гьаблэр кьафэклагъэу, Тхьэр яуагъэу хьугъэ. Кьаратырэ хьалыгъу такьырыр цынагъэ, щымыщхэр хэлхьыгъэх. Транспорт лъэпкь кьалэм кьыщеклоклэжыштыгъэп. Унэ шхъаныгъу-пчъэхэм апч ахэлхьыжыгъэп. Гьаблэм ымыхьырэ чылэм ыстыштыгъ. Хьадэхэр урамхэм ателыгъ. Сьдэу щытми, революцием икьэлэшхо лф лай зыхэфэгъагъэр.

1944-рэ ильэсым ищылэ мазэ тидзэхэм блокадэр пхыратхъуи, гьогу дэхьаплэхэр кьызылауахыжыгъэх. Шылэ мазэм и 27-м кьалэм блокадэр зэрэщытырахыжыгъэм пае Советскэ дзэхэм топ зэхэт огъухэмклэ салют атыгъ. Нэпкьым готэу километри 8 — 11 зишом-бгъогъэ коридорэу пхыратхъугъэм ишлуагъэклэ, Ленинград тыхэгъэу зэпхыныгъэ дырилеу хъужыгъэ. Автомобиль ыкли мэшлокугъогу линиэхэр зэтырагъэпсыхьажыгъэх. Кьэлэшхом гьомылапхьэхэр лэклагъахэхэу хъужыгъэ.

Ленинград зыщэ-зыпллэ сыкьуагъ. Ау 1985-рэ ильэсым сызэклэм Пискаревскэ кьэхалъэу нэбгырэ мин 470-рэ зыдэ-ллым шагъэуцугъэ музей-мемориалыр слъэгъугъэти, сыгу зэхэхьагъэу, чэфынчъэу сыкьы-дэкыжыгъ. Мыщ дэт павильоным члэолягъоу кьэлэшхом щыщ еджэкло пшъэшэ цыкьлоу Таня Савичевам идневник. Яунагъо исхэр гьаблэм зэригъэлагъэхэр дитхэщыгъ, ежыри аклэпкьуагъ. Ащ еджэхэрэм анэпсхэр кьетэкьохы-хэу павильоным кьычлэкыжыкь. Кьэхэлъэ пчэгум ит гьоплэ саугъэт инэу «Родина-мать» зыфилорэм узеплэыклэ, бэ угу кьыгъэкыжыгъэр. Заом итхьамыклагъо нэгум кьыкьлэгъуцо.

Зигугъу кьэтшырэ кьэлэшхом иблокадэ Адыгеим икыгъэ дзэклонл нэбгыришъэ пчъагъэ кьыхиубытагъ, адыгэхэри хэтыгъэх. Шыпкьэ, ахэм ащыцэу зырызых псаоу кьэнагъэхэр, нахьыбэр дунаим ехыжыгъ. Псаоу кьэнэгъэ тлэклур

сымадж е зекложыкьын ымылэкьлэу хьугъэ. Джьэрэблагъ нылэп ахэм ащыщхэр Теклоныгъэм и Мафэ тефэу, наградэ зэфэ-шхьафхэр абгъэхэм кьахэ-жыуыкыхэу Адыгеим икьэлэ шхьалэ иурам кьызытэхэщыгъэхэр. Ау джаушгъэу дунаир кьырэкло. Сыхэмыукомэ, ильэ-сигъу фэдиз хьугъэн фае Ленинград блокадэм хэтыгъэ офицерэу Нэхэе Мыхьамодэ дунаим зехыжыгъэр. Офицерэу Нэгъуцу Мыхьутар заом ильэхъан авиацием хэтыгъ. Ошгъогу заохэм ахэмылэжыгъэми, ащ ибомбардировщик самолетклэ Сыбыр, Урал арыбыбыкыты, щэ-гынхэр Ленинград фронтым ригъэуаплэщыгъэх. Ащ пае ащ медалэу «За оборону Ленинграда» зыфилорэр кьыфагъэ-шъошэн фаеу зыхэтыгъэ летнэ командэм ыгъэлэпгъогагъ. Ау кьырамытыжыгъэ идунай ыхьожыгъ.

Ащ фэдэ емынэ зэошхор кьызыпсычыгъэхэм ягугъу кьэпшын хъумэ, псаоу кьэзыгъэ-зэжыгъэхэм ащыщых Адыгэ хэкуштыгъэм исуд тхьамэтэгъэу, РСФСР-м изаслуженнэ юристэу, цыфыгъэ ин зыхэлъыгъэ ллэу Наурзэ Борисэ, ильэсыбэрэ колхоз тхьамэтэгъэу Хьунэго Алэджыкьо (тлэри Джамбэчые щышыгъэх), гъэзетэу «Социалистическэ Адыгей» зыцлагъэм ильэсыбэрэ журналистэу щылэжъагъэу, капитанэу Бэджэнэ Иляс (Пщыжъхьабл), Шэуджэн райисполкомым илофшлэщыгъэу, Александр Невскэм иорден зишъо-шагъэу, капитанэу Бэджэнэ Ахьмэд (Мамхыгъ).

Медалэу «За оборону Ленинграда» зыфилорэр яшъуашэу псаоу зэошхом, блокадэм кьы-хэкыжыкьы кьэкложыгъагъэх капитанэу Анцокьо Кьасимэ (Аскъэлэй), лейтенантэу Уайкьо-кьо Хьарунэ (Пэнэжыкьуай), капитанэу Джэндэр Ахьмэд (Пчыхьалыкьуай), ст. лейтенантэу Дэхъужь Хьисэ (Адэ-мый), ст. лейтенантэу Хьуадэ Мосэ (Кьэзэныкьуай), рядовое Кьыкьлэ Индрыс (Нэшукьуай), лейтенантэу Бэджэжыкьо Кьадыр (Пщыжъхьабл), старшинау Гьонэжыкьо Ахьмэд (Улап), майорэу Даур Кьасимэ (Хьакурынэхьабл), капитанэу Хьасанэжыкьо Хьарисэ (Еджэ-кьуай), ст.лейтенантэу Кьуай Хьисэ (Хьакурынэхьабл). Джащ фэдэу Кошхьаблэ, Тэхьутэмы-кьо ыкли нэмык! районхэм ащышхэу Ленинград кьэзыу-хъумагъэхэу зигугъу кьэсшыгъэ медалыр зилагъэхэу, псаоу кьэ-зыгъэзэжыгъэхэр шылагъэх. Ау мыхэм янахьыбэмэ ядунай ахьожыгъ. Адыгеим икыгъэ дзэклонл нэбгыри 154-мэ «За оборону Ленинграда» зыфилорэр

кьафагъэшъошагъ, ащ щыцэу нэбгырэ 14-р бзылфыгъ.

Зигугъу кьэсшырэ кьэлэшхоу пым хьураеу кьыдзыхьэгъа-гъэм хэфагъэхэр насыпынчъэу кьычлэкыгъэх. Дзэм хэмыты-гъэхэу, ау ащ щыпсэуштыгъэ-хэри Ленинград кьэзыухъума-гъэхэм ахалытэх. Ащ фэдэ-хэр Мыекьуапэ дэсыгъэх, ау щылэжъхэп. Псаоу зыцлэхэми, уадэгущылэнышъ, кьэбар горэ-хэр кьаклэрыпхын плэклэныу щытыгъэп. Гьаблэм кьелыжы-гъэхэу нэбгырэ 20 фэдиз тикьалэ дэсыгъ шхьаеу, сэкьат хьугъэхэу, ныбжыкьлэхэу ящылэ-ныгъэ аухыгъ. Гьаблэмрэ чы-лэмрэ кьалыжыгъэ блокадник-хэм маклэ агъэшлагъэр.

Заор кьызежъэм, цыфхэр, унэгъо псаухэр агъэкощыхы зы-щыгупсэфышт чыплэхэм анагъэ-сыгъагъэх. Сабыйхэр бэу кьы-блэ лъэныкьом рагъэоплагъэх. Ленинград пьидзэм кьызеухъу-рэим, гьаблэм ымыгъэллэхэм пае Ладожскэ хьыкумэмклэ кьалэм кьыдащыхы, кьыблэ лъэныкьомклэ унэгъо псаухэр, сабий ибэхэр ащэхы, чылэ-хэм ахатэкьуагъэх. Ахэм джурт-хэр бэу ахэтыгъэх. Станицэу Дахьо кьырагъэоплэгъэ цыф-хэм янахьыбэр джурт сабий-гъэх. Ахэр нэмыцхэр Кавка-зым кьэмысыхэхэу унагъохэм ахагощыгъэх. Ау нэмыцхэр кьэ-сыхы, яхабзэ шагъэуцугъ ста-ницэм. Ащ щыщ полицайхэм кьэбарэу щылэр пыеу кьэклау-гъэхэм загурегъагом, нэмыц-хэм джуртхэр кьахагъэщыгъэх. Зэхэгъэуцохы, Шхьагощэ нэпкь-луагъэзыхьагъэх, бзылфыгъи, хьулыфгыи, сабийхэри ау-кы-гъэх. Кьызыралуатэрэмклэ, ахэр нэбгырэ 400 хъуштыгъэх. Мы кьэбарыр станицэм щыщ на-хьыжхэр ары кьэзылотагъэр. А чыплэм шагъэуцугъэ мыжъо-сыным тетхагъ ахэм кьары-кьуагъэр.

Зигугъу кьэтшыгъэ кьэбарыр хьугъэ-шлэгъэ ин ыкли зыте-фагъэр лъэхъан дэй. Гьаблэр, заор, чылэр, хьазабыр, нэмыкь-хэри цыф хьыхэм апэклэклэ-гъэх. Непэрэ ныбжыкьлэхэр насыпышлох, ау мыщ фэдэ хьу-гъэ-шлагъэхэр зэрэщылагъэхэр ахэм ашлэш хъуштэп, атхьа-клумэ рагъэхьаштэп, кьедэлун-хэуи фаехэп. Арэушгъэу зыкьлэ-хьурэр гъэнэфагъэ: ахэр кьын-хэм апэклэфагъэхэп, ау ныб-жы кьэрэмышхъужь ащ фэдэ тхьамыклагъо уахьтэ.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеранхэм я Со-
вет ипресс-кьулыкьу ипаш.

Сыда къытщышырэр?

Мы упчӕм иджӕуап гуцылӕ зытлукӕ къӕплон плӕкӕытӕтӕ, ау щылӕныгӕм зӕхъокӕныгӕм хӕхъухъӕхӕрӕм ащ урагӕзгупшысӕ. Гукъаоми, цыфмӕ зӕфырӕлӕгӕ зытлукӕныгӕм, шыпкӕныгӕм, зӕфагӕр зӕрашлукӕдырӕр нафӕ.

Цыф лӕпкӕ пӕпч ишӕн-хӕбзӕхӕр шлодахӕх. Ау, шыпкӕр плотмӕ, тиадыг лӕпкӕ хӕлӕгыгӕ шӕн дахӕхӕм къатеклон щылӕп. Ахӕр нӕрылӕгӕу къытфӕзышырӕр щылӕклӕ-псӕукӕмрӕ цыф зафӕхӕм язӕфыщытыклӕхӕмрӕ. Мары тибыслӕмӕн шӕн-хӕбзӕхӕм тарыгуазӕзӕ, цыф хӕклотагӕ хӕаблӕм тесмӕ, гуӕнӕгӕхӕмклӕ ар нӕрыз тшырӕп, гъомылапхӕклӕ нӕ-

мыклӕ лӕфхӕмклӕ тыналӕ тетӕгӕты.

Урыс пачъыхъӕшхоу адыгӕхӕм къахӕхъӕгӕгӕм уасӕу лӕпкӕым фишыгӕм фӕгӕхыгӕ тхыгӕу «Адыгӕ макъ» къыхиутыгӕгӕм сызеджӕм, гушхоныгӕ къысхилъхӕг: «Цыф лӕпкӕу сызыхӕхъӕгӕр бӕ, ау пстӕуми анахъ згъӕшлагӕу рӕзӕныгӕшхо зыхӕзгӕотагӕр черкес-адыг лӕпкӕыр ары. Цыфыгӕу, гъ-

шоныгӕу ахӕм къысахыгӕр сшыгӕупшӕнӕу щытӕп...» Гӕшлӕгӕоныр, узыгӕгушхорӕр моц фӕдиз илӕс пчӕагӕу тешлагӕм хӕмыкӕуадӕу тильӕпкӕ фӕгӕхыгӕ дӕхагӕр тарихъым къызӕрӕхӕнагӕр ары. Джары адыгӕхӕм «Уцӕфыныр къин», «Цыфышлӕм ишлушлагӕу клӕдырӕп» зыклӕлӕрӕр.

Ау, шыпкӕр плотмӕ, пстӕуми анахъ лӕфыр ыклӕ гукъаор быслӕымӕныгӕр къызӕрӕлӕхырӕр ары. Илӕсхӕр лӕыкӕуатӕхӕ къӕс тизӕфыщытыклӕхӕм ар къагӕлӕагӕ. Тщыгӕупшӕрӕп тцыкӕлугӕм зӕгуӕнӕгӕхӕр зыным къыльфыгӕхӕм фӕдӕу зӕрӕзӕхӕтыгӕхӕр. Адӕ сыда джы гукӕлӕгӕр зыклӕклӕдырӕр? Дунӕе нӕфыр зӕрӕхъафыр зымӕфӕ закъуи зыщыбгӕгӕупшӕ

хъуштӕп. Гур ыгӕзцыкӕлоу непӕ тцылӕныгӕ хӕлӕагӕорӕр макӕлӕп. Дунаир хӕтклӕ пкӕхъапл, хъафы, хӕти ыпӕ илӕыр ышлӕрӕп. Сыда ашыгӕм гукӕлӕгӕмрӕ цыфыгӕмрӕ лӕкӕыб зыклӕтшлынхӕ фаер?

Тинӕж-лужъхӕу дунӕим ехыжыгӕхӕм якъабылӕу диныр зӕрахъӕщыгӕ. Сыда дунаир къызыхъугӕм къыщегъӕжӕагӕу быслӕымӕнхӕм ахӕлӕгыгӕ хӕбзӕу жӕмӕ бгӕуныр, сӕдакӕр, сӕдӕкӕшхыныр динлӕжхӕм зыкӕлӕагӕзыерӕр? Къурланыр зыбгӕодӕлӕ нӕж-лужъхӕу, быслӕымӕн диныр зыкӕабылӕу псӕугӕхӕм (Тхӕм джӕнӕтыр къарет) ядин зӕрӕзӕрахъӕщыгӕр ары непӕ лӕыдгӕклӕтӕн фаер. Ахӕм шлошъхъуныгӕ фырялӕу жӕмӕри, сӕдакӕри, сӕдӕкӕшхыныри тагӕшлыщыгӕ. Сыда джы тильхъан ахӕр зӕклӕ къабылынчӕу зыкӕлӕытӕрӕр? Сыд фӕ-

дӕ ефӕндха ахӕр щызыгӕзыехӕрӕр? Джары «Сыда къытщышырӕр?» сӕзыгӕлӕорӕр.

Мы ситхыгӕ згӕхъабырыгӕхӕу сигӕунӕгӕу бзыльфыгӕм тхылъ къыситыгӕ быслӕымӕн диным фӕгӕхыгӕу. Ащ «Ислӕамыр дунӕе дин» шъхъӕу илӕр, зытхыгӕр Бӕджӕнӕ Мурат. Тхылӕм сызеджӕм, сымыгӕшлӕгӕон слӕкӕыгӕп диным фӕгӕхыгӕу зӕнӕкӕо-къушхо быслӕымӕнхӕм зӕрахӕлӕыр. Тӕтӕж-тянӕжхӕм къатекӕлыгӕ ефӕндхӕр сыда непӕ зыкӕлӕхъукохӕрӕр? Ахӕм диныр зӕралӕжыщыгӕм сыда мыхъунӕу хӕлӕагӕорӕр? Быслӕымӕнӕу щылӕ пстӕуми гукӕлӕу зӕфырӕлӕнӕу, диныр зыкӕабылыгӕ тинӕж-лужъхӕм ягӕогу дахӕ тытыригӕтынӕу Тхӕм сельӕу.

ХЪАБӔХЪУ Нӕфсӕт,
ст. Джаджӕ.

ЧЫЛӔУ АЛЫУАРӔ (БЖЫХЪӔКЪУАЕ) ИХЪИШГЪ

Краснодар краим икӕралыгӕо хъарзынӕщ (фонд 361, опись 1, дело 1263, листы 23—24) шӕклогӕм и 20-м 1852-рӕ илӕсым атхыгӕагӕу чӕлӕтхылъ: «Хы Шлуцӕ кордоннӕ линиӕм иятлонӕрӕ къутамӕ бжӕдыгӕу мамыр чылӕхӕу хӕтыгӕхӕм яведомость». Ащ къызӕригӕлӕагӕорӕмклӕ, а лӕхъаным урысые администрაციӕм ӕмыпыищыгӕхӕм ащыщыгӕх бжӕдыгӕу чылӕхӕу (скобкӕмӕ адӕтхагӕхӕр пщыкӕу е оркӕхӕу чылӕхӕр зиягӕхӕр арых): **Лӕуостӕнхъабл** (султӕнӕу Сагатчӕры), **Салтыку** (подпоручикӕу Хъаджӕмыкӕо Мышӕост), **Козӕт** (подпоручикӕу Лӕуостӕн Инармыс), **Нӕтлашъо** (Жужанӕкӕохӕу прапорщикӕу Наурузырӕ оркӕу Мыхъамӕтрӕ), **Бжыхъӕкӕуай** (прапорщикӕу Бжыхъӕхӕу Алкӕсрӕ Аслъанчӕрыер), **Лӕхъыкӕуай** (Лӕхъыкӕо Бильӕуостӕн), **Инӕм** (оркӕу Шумӕныкӕо Лӕуостӕн), **Тӕхъутӕмыкӕуай** (оркӕу Тӕхъутӕмыкӕо Байслӕн), **Кучмӕзъыкӕуай** (оркӕу Кучмӕзъыкӕо Пщымаф), **Щынджый** (оркӕу Къуйшӕкӕо Таркӕан), **Шагӕндыкӕуай** (Шагӕндыкӕо Хъусен), **Тӕркӕанхъабл** (Къокӕжыкӕо Тӕркӕан), **Тыгъургъой** (Тыгъурыгӕу Хъатыжыкӕо хъадж), **Хъатыгъухъабл** (оркӕу Хъатыгӕу Сӕлымчӕры), **Сӕнтӕжый** (оркӕу Сӕнтӕжыӕ Абӕдзӕжый), **Къырымчӕрыехъабл** (пщӕу Къырымчӕрыекӕо Инжар), **Хъаджӕхъабл** (пщӕу Хъаджӕмыкӕо Джанкӕылыш), **Хъӕлӕкӕуай** (оркӕу Чихъальштӕкӕо Джамболӕт), **Пчыхъалыкӕуай** (оркӕу Пчыхъалыкӕо Пщымаф), **Маржыкӕуай** (пщӕу Къырымчӕрыекӕо Едыдж). Ведомостым клӕтхӕжыгӕагӕр ятлонӕр хы Шлуцӕ кордоннӕ

линииӕм илӕшхъӕтетӕу Рашпилӕ ары.

Ведомостыр зызӕхагӕуцӕгӕгӕ лӕхъаным чылӕхӕу Лӕуостӕнхъабл, Салтыку, Хъаджӕхъабл, Козӕт, Инӕм, Инӕм цыкӕлӕр, Бжыхъӕкӕуай ыклӕ Тӕхъутӕмыкӕуай алохӕу Шамилӕ адыгӕмӕ къафигӕклӕгӕгӕу наибӕу Мыхъамӕт Аминӕ го-хъӕагӕхӕп. Ар ыгу римыхъу, Мыхъамӕт Аминӕ 1853-рӕ илӕсым бжӕдыгӕуӕм зао къаришылӕгӕаг. Жъоныгӕокӕ ма-зӕм чылӕу Очӕпшыӕ дӕж дзӕ-тӕлӕр щызӕлукӕ, зӕзӕогагӕх. Мыхъамӕт Аминӕ идӕ пчӕагӕмклӕ нахыбагӕми ыклӕ пхъашӕу заощыгӕми, зӕрарышхо илӕу зӕклӕкӕжыгӕагӕ бжӕ-дыгӕуӕм ягӕусӕгӕ отрядӕу генералӕу Рашпилӕ зилӕшхъӕте-тыгӕм топӕу къызыдащӕга-гӕхӕм ямӕшлӕ лыгӕ афӕмыщӕчӕу. А заом ыужыклӕ илӕс пчӕагӕрӕ бжӕдыгӕуӕм лыа-бӕ къарахыгӕаг набым го-хъӕагӕгӕ адыгӕ лӕпкӕм.

Чылӕу Бжыхъӕуае 1852-рӕ илӕсым шӕклогӕм и 20-м ехъулӕу нӕбгырӕ 685-рӕ дӕсыгӕр, ахӕм ащыщыгӕх хъульфыгӕу 371-рӕ ыклӕ бзыльфыгӕу 314-рӕ. Адӕр бжӕдыгӕу чылӕмӕ ащыгӕм адӕсыгӕхӕр: Лӕуостӕнхъабл нӕбгыри 172-рӕ, Салтыку — 105-рӕ, Нӕтлашъо — 103-рӕ, Козӕт — 75-рӕ, Лӕхъыкӕуае — 75-рӕ.

Кӕзбӕртӕе-Бӕлкӕар Республӕкӕм икӕралыгӕо хъарзынӕщ чӕлӕ документ 1861-рӕ илӕсым ишӕклогӕу мазӕ урысые администрაციӕм ыгӕхъа-зырыгӕагӕу «Темыр Кавказым икӕушхъӕчӕлӕсхӕр зыдӕщыс-гӕхӕ чыплӕхӕм къарагӕклӕхӕу Пшызӕ лӕушхо къагӕагло-хӕрӕр чыгоу зӕрагӕтӕхъа-щхӕр» зыфилӕрӕр. А доку-ментым къызӕригӕлӕагӕорӕм-

клӕ, псыхъоу Пшызӕ исӕмӕгу нӕпкӕ, Тыркуӕм имыкӕлӕжы-гӕгӕ адыгӕ лӕпкӕхӕу къу-шхъӕм къычлагӕклӕхӕрӕм ара-тынӕу десятиӕнӕ 864000-рӕ лӕ-лыг.

Къагӕокощытмӕ чыгу еп-тынӕу зытӕфӕр хъульфыгӕ-хӕу ахахъщыгӕхӕр: мӕхъо-шхӕр — нӕбгырӕ 3000, ед-жӕркӕуаехӕр — 3000, бӕрӕ-кӕаехӕр — 300, абдзахӕхӕр — 70000-рӕ, шапсыгӕу — 60000-рӕ, нӕтыхъуаеу — 15000. Зӕклӕмклӕ чыгу ептынӕу зы-тӕфӕщыгӕхӕр хъульфыгӕ 151300-рӕ. Ахӕм ахӕбгӕхӕонхӕ фае 1861-рӕ илӕсым ехъулӕу Пшызӕ исӕмӕгу нӕпкӕ ичыгу-хӕм арытӕхъагӕхӕу ащыла-жъӕщыгӕхӕ бжӕдыгӕу хъуль-фыгӕ 10000-р.

Зы хъульфыгӕм тельтагӕу арагӕлӕжыӕнӕу десятиӕнӕпл-тфы къагӕокощыхӕрӕм ара-тынӕу рахъухъӕаг. Арӕуштӕу зыкӕлашыщыгӕр адыгӕхӕр бы-лым ыклӕ шыхъунхӕм ауж ра-гӕкӕлынхӕш, зыдагӕаглогӕу чыгухӕр алӕжыӕнхӕ фаеу, ко-щын фимытхӕу агӕпсӕунхӕу арыгӕ. Чыгухӕу адыгӕмӕ къа-рагӕзбгынагӕхӕм кӕзӕкӕхӕу арагӕтӕхъӕщыгӕмӕ араты-щыгӕ зы цыфым тельтагӕу десятиӕнӕ тӕокӕ.

Адыгӕ лӕпкӕхӕу къушхъӕм къычлагӕклӕхӕу зихӕкужъ къы-зӕрагӕбгыӕнӕщыгӕхӕм, псы-хъоу Пшызӕ исӕмӕгубгӕу-клӕ къӕкӕуалӕхӕу е чылӕ-чы-лӕу етӕхӕхӕу, е нӕмыклӕ адыгӕ чылӕмӕ адагӕтӕхъӕщыгӕхӕм шлокӕ имылӕу агӕцӕклӕн фаеу урысые администрაციӕм мыщ фӕдӕ унашӕохӕр къафи-шыгӕагӕх:

1. Къушхъӕчӕлӕсхӕу, къытӕдӕлӕхӕу, апӕрӕу кӕзӕкощыхӕрӕм афӕд-гӕзӕзӕгӕ чыгухӕм чы-плӕу ежмӕ къыхахы-рӕм арытӕхъаӕнхӕ фитхӕу.
2. Чылаклӕхӕм унӕгуи-шӕ-шӕитӕу нахыбӕ

адӕтӕхъаӕн фимытӕу ыклӕ зы чылӕм щыпсӕ-уштхӕр ежхӕр зӕгурылохӕзӕ къыхахы-хӕ фитхӕу.

3. Чылӕхӕр пщы-оркӕ-хӕм ямӕежыӕнхӕу, чылӕ пӕпч цыфӕу дӕсхӕм еж-ежырӕу старшина-хӕр ялӕшхъӕтетынхӕу щыхадзыӕнхӕу.

4. Старшинӕхӕу хадзы-хӕрӕм ячылӕдӕсхӕм Уры-сыем ихӕбзӕ-псӕукӕхӕр арагӕшлӕнхӕш, арагӕштӕнхӕш, Уры-сыем изаконхӕмклӕ цыфхӕр цагӕлӕнхӕу.

5. Чылаклӕхӕу зыдӕ-кӕуагӕхӕм цыфхӕр ащӕтӕхӕхӕм, ятлонӕ-рӕ илӕсым блӕмыклӕу чыгоу атефӕхӕрӕр уна-гӕохӕм аратынхӕш, ячыгухӕр алӕжхӕу ра-гӕжӕнхӕу.

6. Чыгуклӕу зытӕтӕхъа-гӕхӕм мыхъо-мышлӕ е бзӕджӕшлагӕ горӕ къащыхъуӕм, еж чылӕ-дӕсхӕм пшӕдӕкӕлӕж ахыжыӕн фаеу.

7. Чылаклӕхӕм аратыгӕу чыплӕхӕм ащӕтӕхӕхӕу зыпкӕ иуцохӕм, чылӕ пӕпч гӕлӕорышлӕлӕхӕр къыщызӕлуахынхӕу ыклӕ ахӕм ялофышлӕхӕм адыгӕхӕр Урысыем ихӕ-бзӕхӕм арагӕуцӕ-лӕнхӕу.

8. Арагӕлӕжыгӕу чы-плӕхӕм яклужхӕу аще-тӕхӕхӕм, чылӕ пӕпч цыфӕу дӕсыр ыклӕ уна-гӕо пӕпч исыр, зы нӕбгырӕ къыщамыгӕа-клӕу, клатхыкӕлынхӕу.

9. Старшинӕу хадзыгӕ-хӕр лӕшӕу лӕыплӕн-хӕу: урысые админист-рაციӕм изын къаримы-тыгӕу зы нӕбгырӕ чы-лӕм еж-ежырӕу дӕмы-кӕынӕу ыклӕ дӕсынӕу къыдӕмыхӕнхӕу.

10. Урысые хӕгӕгӕм ихӕбзӕхӕр зӕрагӕца-клӕхӕрӕм, зыдагӕагло-гӕхӕ чыгухӕм къагӕа-кощыгӕхӕр зӕрӕщӕты-сӕххӕрӕм ыклӕ зӕрӕщып-сӕухӕрӕм алӕыплӕнхӕу пачыхъадзӕм иофицер агӕнӕфӕнхӕу.

(КБР-ым ихъарзынӕщ, фонд Р — 1209, опись 7, дело 26, листы 110 — 122).

Гӕтхапӕм и 29-м, 1867-рӕ илӕсым урысые пачыхъӕм Темыр Кавказымклӕ инамест-ник игӕлӕорышлӕлӕ шъхъӕлӕ итхъаматӕу баронӕу Николай наместникым докладӕу фишы-гӕагӕм ритхӕагӕ: «Чыгу нӕклӕхӕу къалӕхӕу Новороссий-скӕрӕ Тӕуапсӕрӕ яхъанӕ-гъу-нӕ лӕлӕхӕм арыбгӕтӕхъӕхӕ хъунӕу тӕлытӕ православнӕ диныр алӕжӕу ыклӕ Урысыем агу етыгӕу фӕпсӕунхӕу фае-хӕ ермӕлхӕу ыклӕ Урымхӕу (грекхӕу) унӕгӕо 700 фӕдиз хъоу Тыркуӕм къыкӕлынхӕш, а чыплӕхӕм кӕкӕлонхӕу лӕлохӕ-рӕр» (ЦГИА Грузии, фонд 416, опись 3, дело 262, листы 1 — 5).

Абдзахӕхӕу, шапсыгӕхӕу ыклӕ нӕтыхъуаехӕу къагӕокощи Бжыхъӕуае къыдагӕтӕхъӕ-гӕагӕхӕр дӕсыгӕхӕм къазыха-хъоӕм, мӕкӕуогӕм и 18-м, 1867-рӕ илӕсым чылӕм нӕбгырӕ 966-рӕ щыпсӕоу хъугӕагӕ. Ахӕм ащыщхӕу хъульфыгӕхӕр 459-рӕ ыклӕ бзыльфыгӕхӕр 507-рӕ. Цыф пчӕагӕу дӕсы-гӕмклӕ Псӕкӕупсӕ округымклӕ Бжыхъӕуае ятфӕнӕр чыплӕм итыг.

1874-рӕ илӕсым иклӕухым Бжыхъӕуае цыфӕу дӕсыгӕ-хӕм япчӕагӕ нӕбгырӕ 1136-м нӕсыгӕаг (хъульфыгӕр — 548-рӕ, бзыльфыгӕр — 588-рӕ) ыклӕ адӕр бжӕдыгӕу чылӕхӕм ялӕтыгӕмӕ, апӕр чыплӕм иуцогаг.

Зы бгӕумклӕ, псыхъоу Пшызӕ иджабгӕукӕ Урысые пачыхъӕм идӕз къапыщытӕу, адӕр бгӕумклӕ наибӕу Мыхъамӕт Аминӕ иады-гадӕз ищынагӕо къашхъащытӕу, бжӕдыгӕуӕм зы лӕӕныкӕо горӕм загӕзӕн фӕягӕ. Ар лӕф къызӕрыкӕлоу щытыгӕп.

БАРЦО А.Г.
Доцент.

БАРЦО М.А.
Тарихъымклӕ клӕлӕгӕадж.

НЫБЖЫКІЭ ПІУНЫГЪЭР

АДЫГЭ ФОЛЬКЛОРОМРЭ
ЛЪЭПКЪ ШЭН-ХАБЗЭХЭМРЭ
ЯГЪЭФЕДЭН

(КъызыкІэлъыкІорэр
щылэ мазэм и 18-м
къыдэкІыгъэ номерым ит).

Джы нарт бзыльфыгъэмэ яобраз
шлагъохэу ыкІи ащкІэ фольклорым лІэ-
ужмэ къанэсыжын кІэн хьалэмэтхэу
лъэпкъым хилъхьагъэу еплъыкІэу ибзы-
льфыгъэ фырилагъэу, зеклоклэ шапхъэу
ащ фигъэнэфагъэхэу непи тэрклэ мэ-
хъэнэ куу зилэхэм якъэгъэлъэгъон теу-
ушлэожъэу нарт пщыналъэмэ атехыгъэу
сиусэу Сэтэнэе гуащэм фэгъэхьыгъэмкІэ
сыухыжын. «Цыфыгъэ шапхъэу, бзы-
льфыгъэ бзыпхъэу ти Сэтэнэй!» ащ
сызэреджагъэр. Ащ бзыльфыгъэр ары
къырилотыкІырэ, идзэкІолпыгъэкІи хъу-
льфыгъэмэ уахигъэлъыхъуанэу шы-
тыгъэми. Арышъ, апэрэпшлэу идзэкІо-
лпыгъи усэ шъхьафкІэ къэттын.

Сэтэнэе —
дзэкІол!

Нартхэр зефэм чыплэ эжъу
къарагъажъоу ячІыгу чынтмэ,
Гоу кІодыгъэр къыІэтыжъэу,
Жыи коренэу зы шыу горэ,
Губжыгъаеу къахэлъади,
Диублагъ илІ зэон Іахьыр...

Нартмэ агу чэф

къыхьажьыгъэу.
Пый тэкъуафэр рафыжъагъэу,
Агъэшлагъоу зэупчІыжыых:
«Хэт мы шыур, тэ къыкІыгъа?
Сыдэу шыуш блэкІыгъа!
Сыд пай джынэс тымышлагъа?»

Чынтэу зы зэолІ къызэнэм,
Шыур ащ къышъхьарэлъадэшъ,
Гъозэнхэу тамыгъэ редзышъ,
Пчыпыджын къапзэыгъохрэм
къехъулъщтыр ариІонэу
Релю къэбар ыхьыжынэу.

НэужищыкІэ къэнэфагъэр —
Чынты лъэпкъымэ атекІуагъэр
Шэбатын ишъуз арыгъэ!

Нарт хэгъэгум лы исыгъэп
КІуачІэкІэ ащ текІошъунэу,
ЦыфыгъэкІи пелэшъунэу.

А шэнэу тинарт бзыльфыгъэмэ лъа-
псэ зыфашыгъэр Хэгъэгу зэошхом ти-
адыгэ бзыльфыгъэ пшы пчъагъэмэ
щытхъу хэлъэу шыльагъэкІотагъ: Бэгъу-
жъэкъо Лелэ, Оркъыжъэкъо Сарэ афэ-
дэхэм.

Цыфыгъэ шапхъэу,
бзыльфыгъэ
бзыпхъэу,
ти Сэтэнэй!

КІучІэгъу силэп ылокІэ

зигъэлрэр,
Лыр унагъом ышъхъэшъ,
ыушъхьакІурэр.
Ибзыльфыгъэ Іахъ шъабэу
зэрехъэ,

Іэдэбныгъэ дахэм
щытхъу къыфехьы.

Хъупхъэм ихъупхъэжъэу
ит унагъом,
Акыльэгъу фэхъу лыми игъом.
Іуш чыжъаплъэу еплу
ащ ильфыгъэ,
Лы хэкІын изакъоуи ишІугъэ!

БгъэшІэгъоны екъу ицэлагъэ,
ИщыкІагъэу зыхъурэм,
хэлъ пытагъэ!
ТхьагъэпцІыгъи загъорэ
зэрехъэ —
Сэтэнэе фэдэр ренэу гухъэ!

Цыфыгъэ шапхъэу,
бзыльфыгъэ бзыпхъэу
О, Сэтэнэй!
Къэогъэдахэ, къэогъэбаи
Тэ тидунай.
Псэм ппсэ Іуольхъэшъ,
Іульхъэр тІу ошІышъ,
Ти Сэтэнэй,
Уищытхъу игуапэу
уилъэпкъ лыхъужъ
уриунай!

Нартмэ зэхашыкІыштыгъ, альэгъу-
щтыгъ шыІэныгъэр шІу закІэу зэрээ-
хэмилъыр, ащ къумалзехъэхэри, пцІы-
усхэри, шъхьахынэхэри зэрахэтхэр.
Ахэр аумысыштыгъэх. Ялорыуатэхэм-
кІэ, япщыналъэхэмкІэ ахэм акІэнакІэ-
щтыгъэх, адэхъащхыштыгъэх, лакъыр-
д ашІыштыгъэх. Анахъэу етІани къыра-
мыгъэкІуштыгъэр бзыльфыгъэм ынапэ
хилъэшъухъабыныр, шъхьахынэу, чы-
япхэу щытыныр, ІофшІэным фэлэсэмэ-
гуныр арыгъэ:

Зулихъэ гуащэр пфаусыми,
Къэзэхъо ныом урипхъу.
Лъэгъупхъэ клаеу ущысми,
МастэкІэ уІэпэ куахъу.

Ор гуцэ узыщэтхъужьми,
Сыд гуцэу ущыпсыитхъу.
ХъупхъацІэр зыфэбгъэлужьми,
Нахъ псынклэ хъушт
Іофым уетхъу.

Нысэищ гуцэр къызыхъукІэ
Пхъэцуакъэр къызэпыокІэ.

Ор гуцэр укыизалэткІэ
Онашъхъэр къытеокІыкІэ.
Нартымэ языпхъу гуащи,
Ор гуцэ хэты уицэн?
Мафэм ыныкъор уицэщи —
Къэпштагъэр о сыды шэн!

Къумэлэ тхьагъэпцІыхэу, шъоубзэгъу-
хэу, жэкІэ маисэхэу, ау агукІэ цІа-
плэхэу, альэкІэу «цуитІу ахъун уц къэ-
зымыгъэкІыштыгъэм» зыдйагъэхьыхы зэ-
рэмыхъуштыр, усакъын зэрэфаер Іуп-
кІэу къахэщы нарт пщыналъэмэ, Іо-
рыуатэмэ. Ащ ишыхъат Лъэбыцэ фэ-
гъэхьыгъэу къыднэсыжыгъэхэу сэ
зэгъэфэжъхы усэ шъуашэм езгъэкІу-
гъэхэри:

Лъэбыцэ клакор
къумал тхьагъэпцІ.
ИтхьагъэпцІыгъэкІэ нартхэр
зэрещэх.

Гущылэм фежъэмэ,
джадэу мэкъэхъу,
КъыІорэр зэкІэри
ашІошъ егъэхъу.
Плыхъумэ ыжэ, ежъ нахьылІ
щылэп,
Ууплэклупэмэ,
жыгъэбыу ныІэп.

Икъумалыгъэ гъунэ имыІ.
Зэгорэм нэгъуаджэу
нартхэр зэхещэх,
Тхьаматэу зешІышъ,
хасэр зэрещэ.
ПцІы мин ыусызэ
Тхьэр ительхьаплэу,
Ежъ ишІоигъор
ашІы хэкІыплэу:
Къэхъушт сабыир
зэдаштэ укІыпхъэу...

Жъалымыгъэшхо зыхэлъ мурадэу ра-
хъухъагъэм игъэцэкІэнкІэ агъэфедэ Би-
рамыпхъу мамыкур. Нарт Шэбан къы-
фэхъугъэ сабыир ащ къырагъэтыгъу
аукІынэу. НартхэмкІэ зэхэдзи зетекІи
илэп жъалымыгъэ гухэлъыр къыхъзы-
хыгъэмрэ ащ игъэцэкІэнкІэ адэлэпы-
Іэрэмрэ — тІури зэфэдэу бзэджагъэ!
Анахъэу амыдахэрэр бзыльфыгъэр
сабыим иукІын зэрэхэлажъэрэр ары
ны пэтзэ:

Лъэбыцэ — къумал,
іюф хэхыгъ.
Бирамыпхъу ныор
ащ сыдкІэ епхыгъ?!
Хъушъэн ихъагъэм
игугъэ нэфэу.
Емынэгъуеу мымамыку зафэу,
ЫІэ рилъхъагъэу ищыІэныгъэ
къаригъэщагъэ пэтзэ,
шъуеплъ ишхъухъагъэ...
Мамыку къодыя,
ари бзыльфыгъ!
Ау изекІуакІэкІэ...
хъажьым къыльфыгъ.
Уримамыкоу
псэ къызэптыгъэм,
Щыпэлъэгъу дунаим
а щыкІыигъэм,
Орэу ІэшъхытІукІэ
апэу телэгъэр
ЯбгъэукІынэу птыгъугъэ,
сыд пшлагъэр?!

Лъэбыцэ-быцэжъ иобрази, нэмыкІрэ
мыхъушт персонажхэу Бирамыпхъу-
мамыкуи, Зулихъи акыл зыхэпхын
закІэх! Щыбгъэзыен, умыштэн фэе об-
разхэмкІи плуныгъэ ІофшІэныр зэшІуи-
хыштыгъэ тижэрыІо творчествэу тими-
тхыгъэ литературагъэм. АщкІэ нарт-
хэм тинепэрэ мафэхэр тилъэпкъ къе-
клунхэу къызэрэтхэр къальэгъугъагъэу,
ащ а лъэхъан чыжъэми гупсэф къари-
мытыштыгъэм фэд. Тилъэпкъ щыщ тэ-
къофэ тІэкІу я XIX-рэ лІэшІэгъум ибэ-
лахъ къыхэкІыжынышъ, я XX-рэ лІэ-
шІэгъум икІэухым игъэшІэрэ хъопсаплэу
къэралыгъо иІэныр къызэрэдэхъугъэм
дыкІыгъоу, Іофыгъо мыпсынклэу ыпа-
шъхъэ къиуцощтхэм язэшІохынкІэ, узэ-
рзекІуапхъэмкІэ акыльэгъу хъунхэу,
яшІуагъэ къытэкІынэу.

Ары, Іоф къинхэр, зэшІохыгъаеухэр,
тэ тизакъоу къытэмылпытыгъэхэр тапа-

шъхъэ къытэджагъэх: лъэпкъыр ипхьыхъэ-
итэкъу хъугъэ, ар угъоижыгъэн фае,
ау ар Іоф къинышху ыкІи зы лІэужи,
тэ тиреспубликэ цыкІу фэдэу зы къэ-
ралыгъуи афызэшІокІышъун Іофэп. Ты-
бзэ пидзыкІы тІлохъу, тыхъэтэпэмыхъ
къэралыгъуабзэу тштагъэ пэтзэ. Ти-
шэн дэгъубэхэр чІэтынэгъахэх, къэнэ-
гъэ тІэкІури къызэтынэкІырэ уахътэм
шъхьасынчъэу къыхэтынэзэ тыкыІрэ-
кІо. Ахэм ачІыплэ уэмызэгъыпхъэ,
адыгэ шэнмэ апэшІуекІорэ шэн кІы-
рыплъхэр къытхэхъэх зэхэшІыкІыгъаеу,
псынклэщэу ыкІи бащэу.

Тикультурэ щыкІэгъабэ фэхъугъ, къэ-
нагъэу зыпкъ идгъэуцожьынэу а ты-
зыфежъагъэри Іыгъыгъае, зыдэтымы-
гощыпхъэмэ адэтгощызэ, мылькоу шы-
мыІэр ауштэуми тэгъэхъаулые, мамы-
рыныгъэр укыным ишынагъо тетэгъэ-
кІуадэшъ...

Къащэрэп зикъэщэгъумэ... Амыщэ-
рэр тауштэу дэкІон, дакІохэрэп зидэ-
кІогъухэри. Ахэми зэхэдз бащэ ашІы
фежъагъ ащышмэ... Унагъо ихъагъэхэ-
ми кІалэ къакІэхъухъэрэп, зы, тІу къы-
зыпыфэрэми иІэр — стерильнащэ хъу-
гъэ зэпстэури... Къын зэзыгъэлъэгъунэу
зэзыпэсыжъэрэри непи нычэпи нахъ
макІэ мэхъу зэпыт...

КІэлаклэмэ ащыщыбэ машинэ псын-
клэмэ аукІы, зэрэукІыжыыхъ ежъхэри
щылэкІэ шІоркъэу тызыхашэрэм текІуа-
дэхэу... Ешъонми зи хъун къытишІэрэп,
ар яуз шыпкІэ хъугъэ тиныбжыкІэ-
кІабэмэ. ІофшІаплэ щылэп, аузэ Іоф-
шІэным пэгъукІыжыпэх кІэлэклэбэр,
бэу къызыщагъэхъэшт зыфаехэр, ау
ащ фэдэу ба щылэр?

Бэба, бэ пшъэрыл зэхэмыфэу ыкІи
зэхэфыгъаеу къэуцурэр...

Бэхэр лъапсэм кІэрычыгъэхэу хъугъэ,
ащ бэмэ къызэхэкІыгъэхэри ашІэрэп,
а зэкІэ ашІэнэуи фаехэп. Джэуапрэ
хэкІыплэрэ къафэгъотыгъошІоп непэ
ахэм, ау сыдигъуа тыщыІэныгъэ тэ
зыпсынклэгъэр, хэкІыплэ къэдгъоты-
щтыгъэ нахъ! Джыри къэдгъотын
фае тылъэпкъэу тыкыизэтенэ тІош-
гъомэ. Тылъыхъомэ, тызэдлылхъомэ;
гуетыныгъэрэ шІоигъоныгъэрэ зэды-
тилэмэ, хэкІыплі къызэдэдгъотышт
джыри!

Тиреспубликэ ныбжыкІэ, пащэхэри
ащкІэ ІэпылэгъушІухэу, гъогу тэрэз теу-
цагъ: кІэлэцІыкІу Іыгъыплэмэ еджаплэ-
ми бэкІэ нахъ гъунэ ащылафы хъугъэ
адыгабзэми тилъэпкъ тарихыи язэгъэ-
шІэн, этикетри лъэпкъ-кІэлэ плукІэри
чІалъхъагъэх еджаплэм, ублэплэ клас-
схэм анахъ предмет шъхьалэу арыл-
хэр адыгабзэкІэ щакІух; тилъэпкъэгъу-
хэу ІэкІыб къэралмэ арысхэм нахъ
тахыхъэу ыкІи къытхэхъэхэу хъугъэ.
Ащ якъэкІоужьыны нахъ псынклэ шы-
гъэным ти ЛІышъхыи, ти Парламенти,
тикъралыгъо иІэшъхъэтетхэри яшып-
къэ хъазырэу пылтых. Ау джыри нахъ
дгъэлъашын, дгъэпсынклэн фае а тІкІо
а лъэныкъохэмкІэ амал зэрэтилэу; нахъ
дгъэкъэбзэнхэ фаех а тигухэлъхэу ты-
зэрыгушІэхэрэр. Ахэр тишІошъхуны-
гъэ пытэхэу ыкІи тимурэд шыпкІэ-
хэу зыфэтшыжыынхэ фае зэкІэмкІи.
Анахъэу гъэцэкІэкІо хабзэм иІофышІэ-
хэм ар афэгъэхьыгъ — хэбзэ Іофы-
шІэхэу зыбзэ зымышІэжъ фэдэу, ащ
рыгушІэнхэкІэ шыукІытыхъэхэу, зи-
адыгэ гъэзэт закъо къызымытхыкІэхэу,
емыджэхэу, зикультурэ хъэтэпэмыхъ
зышІыхэрэм.

Тыбзэ, тикультурэ, тишэн шлагъохэу
чІэтынагъэмэ е Іэпэдэлэл тІшыгъэмэ
язэгъэгъуцожьынкІэ, тилъэпкъ шІу тІэ-
гъоу, тыгу етыгъэу къыкІэтыгъуаеу,
къэтыухъумэу, тыфэлажъэу, тырыгушхоу,
дгъэдахэу, шІукІэ игугъу ядгъэшІэу ты-
хъунымкІэ тижэрыІо лъэпкъ творчест-
вэ бай дэдэ непэкІи щысэшІу, ащ ишІо-
гъэшхо къытэкІышт зэрэтефэу икъоу
дгъэфедэмэ, тиныбжыкІэмэ лъэпкъ
шэн-хабзэмэ атехыгъэу плуныгъэ тэ-
рээ ахэтлхъанымкІэ.

МЭХЪОШ Руслъан.

Лъэпкъ гъэсэныгъэмкІэ ыкІи куль-
турэмкІэ Адыгэ Республикэм иза-
служенэ ІофышІ, тхакІо.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм изакон зауэмэ зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм ехыллагъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2013-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 11-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Унагъор, ныхэр, тыхэр ыкли клэлэцлыкхэр къэухъумэгъэнхэм ехыллагъ» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 1994-рэ илээсым Ионыгъом и 28-м аштагъэу N 117-1-р зытэтэу «Унагъор, ныхэр, тыхэр ыкли клэлэцлыкхэр къэухъумэгъэнхэм ехыллагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм и Хэбзэгъэуцу Зэлуклэ (Хасэм) — Парламентым и Ведомостхэр, 1994, N 9; Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр, 1997, N 2; 2000, N 3, 6; 2011, N 3; 2003, N 11; 2004, N 4; 2005, N 11; 2008, N 2; 2009, N 4; 2011, N 6; 2012, N 12) мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм;

1) я 3-рэ статья ия 2-рэ лахь ия 4-рэ пункт хэт гуцылэху «программэхэр» зыфилорэр гуцылэху «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм;

2) я 11-рэ статья ия 1-рэ лахь ия 1-рэ пункт хэт гуцылэху «федеральнэ программэхэр, республикэ программэхэр» зыфилорэр гуцылэху «Урысые Федерацием икъэралыгъо программэхэр, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм.

Я 2-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Юфшлэным икъэухъумэн ехыллагъ» зыфилорэм ия 5-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 1998-рэ илээсым шэклогъум и 16-м аштагъэу N 100-р зытэтэу «Юфшлэным икъэухъумэн ехыллагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр, 1998, N 11; 2001, N 7; 2004, N 5; 2005, N 12; 2007, N 7; 2010, N 12; 2011, N 12) ия 5-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэнхэм, я 6-рэ пунктым хэт гуцылэху «республикэ, отраслэ программэхэр» зыфилорэр гуцылэху «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ведомствэ про-

граммэхэмр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм.

Я 3-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм социальнэ-юфшлэн зэфыщытыклэхэр шызыгъэтэрэзыхэрэ комиси-ехэм яхыллагъ» зыфилорэм ия 4-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2004-рэ илээсым жьоныгуакулэм и 24-м аштагъэу N 224-р зытэтэу «Адыгэ Республикэм социальнэ-юфшлэн зэфыщытыклэхэр шызыгъэтэрэзыхэрэ комиси-ехэм яхыллагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр, 2004, N 5; 2011, N 11) ия 4-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэнхэм, я 2-рэ лахьым ия 4-рэ пункт хэт гуцылэху «гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэхэр» зыфилорэр гуцылэху «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм.

Я 4-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Клэлэцлыкху ибэхэмрэ ны-тыхэр зышъхьарымытыж сабыхэмрэ социальнэ лэпылэгъу ягъэгъотыгъэнымклэ гарантия тедзэхэр кыдэ-лытэгъэнхэм ехыллагъ» зыфилорэм ия 2-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2005-рэ илээсым жьоныгуакулэм и 25-м аштагъэу N 319-р зытэтэу «Клэлэцлыкху ибэхэмрэ ны-тыхэр зышъхьарымытыж сабыхэмрэ социальнэ лэпылэгъу ягъэгъотыгъэнымклэ гарантия тедзэхэр кыдэлытэгъэнхэм ехыллагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр, 2005, N 5; 2008, N 2; 2010, N 5; 2012, N 2, 4; 2013, N 8) ия 2-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэнхэм, а 1-рэ лахьым хэт гуцылэху «гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэхэр» зыфилорэр гуцылэху «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм.

Я 5-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Зэпахырэ узхэм Адыгэ Республикэм шапэуцу-

жыгъэным ехыллагъ» зыфилорэм ия 2-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2005-рэ илээсым жьоныгуакулэм и 25-м аштагъэу N 321-р зытэтэу «Зэпахырэ узхэм Адыгэ Республикэм шапэуцужыгъэным ехыллагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр, 2005, N 5; 2012, N 12) ия 2-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэнхэм, я 2-рэ лахьым ия 2-рэ пункт хэт гуцылэху «Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэху плэлэ кыхьэхэм ателытагъэхэр» зыфилорэр гуцылэху «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм.

Я 6-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Цыфхэм социальнэ фэло-фашлэхэр афэгъэгъэклэгъэнхэм ехыллагъ» зыфилорэм ия 4-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2005-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 12-м аштагъэу N 387-р зытэтэу «Цыфхэм социальнэ фэло-фашлэхэр афэгъэгъэклэгъэнхэм ехыллагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр, 2005, N 12; 2010, N 3) ия 4-рэ статья зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэнхэм, я 2-рэ пунктым хэт гуцылэху «социальнэ фэло-фашлэхэм ягъэгъэклэгъэнхэм республикэ программэхэр» зыфилорэр гуцылэху «социальнэ фэло-фашлэхэм ягъэгъэклэгъэнхэм Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэхэр» зыфилорэмклэ зэблэхуэгъэнхэм.

Я 7-рэ статья. Мы Законом клуачлэ илэ зыхуэрэр

Официальнэу кызыхаутырэ мафэм щегъэжыагъэу мы Законом клуачлэ илэ мэху.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКУЩЫНЭ Аслъан

к. Мыекхуапэ,
тыгъэгъазэм и 20, 2013-рэ илээс
N 254

Адыгэ Республикэм и Закон

Джэгун бизнесым хэбзэлахъэу тыралъхьащтыр зыфэдизым ехыллагъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2013-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 11-м ыштагъ

Урысые Федерацием хэбзэлахъэмклэ и Кодекс ия 369-рэ статья ия 1-рэ пункт диштэу мы Законыр аштагъ.

А 1-рэ статья. Джэгун бизнесым хэбзэлахъэу тыралъхьащтыр зыфэдизыр

Джэгун бизнесым мазэм мыщ фэдиз хэбзэлахъ тыралъхьанхэм;

1) тотализаторым изы процессинг гупчэ пае — сомэ 125000-рэ;

2) букмекер конторэм изы процессинг гупчэ пае — сомэ 125000-рэ;

3) тотализаторым иставкэхэр зыштэрэ зы пунктым пае — сомэ 7000;

4) букмекер конторэм иставкэхэр зыштэрэ зы пунктым пае — сомэ 7000.

Я 2-рэ статья. Мы Законом клуачлэ илэ зыхуэрэр

Официальнэу кызыхаутырэ нэуж мазэ зытешлэклэ

ыкли джэгун бизнесымклэ хэбзэлахьыр затын фэе зичэзэу плалъэм иапэрэ мафэ нахь мыпасэу мы Законом клуачлэ илэ мэху.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКУЩЫНЭ Аслъан

к. Мыекхуапэ,
тыгъэгъазэм и 20, 2013-рэ илээс
N 256

Адыгэ Республикэм Юфшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ иунашъу

Къэралыгъо фэло-фашлэу «Хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу алэклэгъэхьэгъэныр» зыфилорэр гъэгъэклэгъэным пае Адыгэ Республикэм Юфшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ и Административнэ регламент ухэсыгъэным ехыллагъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2008-рэ илээсым шышъхъэлум и 14-м ышыгъэ унашъоу N 145-р зытэтэу «Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ведомствэ программэхэр кызырэхыхэрэ, зэраухэсырэ ыкли зэрагъэгъэклэрэ Шыклэм ехыллагъ» зыфилорэм, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2011-рэ илээсым бэдзэогъум и 18-м ышыгъэ унашъоу N 242-р зытэтэу «Хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм щылэныгъэм чыплэ гъэнэфагъэ щягъэубытыжыгъэнымклэ Программэу 2011 — 2013-рэ илээсхэм ателытагъэм ехыллагъ» зыфилорэм, Адыгэ Республикэм Юфшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ 2011-рэ илээсым шэклогъум и 28-м ышыгъэ унашъоу N 312-р зытэтэу «Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ведомствэ программэу «Хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм щылэныгъэм чыплэ гъэнэфагъэ щягъэубытыжыгъэныр» зыфилоу 2012 — 2013-рэ илээсхэм ателытагъэр ухэсыгъэным ехыллагъ» зыфилорэм адистэу хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм лэпылэгъу ягъэгъотыгъэным тегъэпсыхьагъэу **унашъоу сэшлы:**

1. Къэралыгъо фэло-фашлэу «Хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу алэклэгъэхьэгъэныр» зыфилорэр гъэгъэклэгъэным пае Адыгэ Рес-

публикэм Юфшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ и Административнэ регламент (ыужыклэ Административнэ регламентыр тлозэ дгъэклошт) гуадзэм диштэу ухэсыгъэнхэм.

2. Адыгэ Республикэм Юфшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ Юфшлэнымклэ ыкли цыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмклэ ичылплэ кылыкхуэхэм япашэхэм хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу ятыгъэным тегъэпсыхьэгъэ Юфшлэныр Административнэ регламентым диштэу зэхашэнхэм.

3. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Къэралыгъо, муниципальнэ фэло-фашлэхэр зыгъэгъэклэрэ Гупчэм» ипашэ хьапсхэм къадэклыжыгъэхэм зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу аратыным пае документхэр Административнэ регламентым диштэу алыхыгъэным ыналэ тыригъэтынхэм.

4. Информационнэ технологиехэмклэ отделым ипашэу М. В. Семеновымрэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениеу «Программэхэмрэ техникэхэмрэ ягъэгъотыгъэнымклэ Гупчэм» ипашэу Е. Г. Русалеевамрэ автоматизированнэ системэу «Зытефэхэрэм социальнэ лэпылэгъу ягъэгъотыгъэныр» зыфилорэм Юфшлэн Административнэ регламентым диштэу зэхашэнхэм.

5. Къэбар-правовой отделым ипашэу О. В. Долголенкэм:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм Юфшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ исайтрэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэгъэклэ кылыкхуэхэм яофициальнэ Интернет-сайтрэ аригъэхьанхэм;

— мы унашъор гъэгъэтхэу «Советскэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм», мазэ къэс кыдэклырэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуэгогъэхэр» зыфилорэм къащыхаутыным ыналэ тыригъэтынхэм, джаш фэдэу Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхэу правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хабзэхьанхэм пае Урысые Федерацием юстициемклэ и Министерствэ Адыгэ Республикэмклэ и Гъэлорышлэплэ мы унашъор лэклигъэхьанхэм.

7. Мы унашъор зэрагъэгъэклэрэм министрэм иапэрэ гуадзэу Е. А. Ковалевым гъунэ лыфынхэм.

8. Официальнэу кызыхаутырэ нэуж мэфи 10 зытешлэклэ мы унашъом клуачлэ илэ мэху.

Министрэу ОСМЭН Альберт

к. Мыекхуапэ,
шэклогъум и 25-рэ, 2013-рэ илээс
N 289

ОЛИМПИАДЭ ДЖЭГУНХЭМ ЯПЭГЪОКИ

Адыгеир гупчэм итышт

ТелефонкIэ кьатыгь. Олимпиадэ джэгунхэу Шьачэ щыклоштхэм якультурнэ программэ зэрэгъэпсыгъэщтым тигъэзетеджэхэр егъэгумэкIых. Ар кьыдэтлътыи, Адыгэ Республикэм культурамкIэ иминистрэ игуадзэу, Урысыем, Адыгеим, Ингушетием культурамкIэ язаслуженнэ IoфышIэу ШьэуапцIэкъо Аминэт гущылэгъу тыфэхъугь.

гъэлъэгъонхэм чыплэу кышчыратыгъэр зыфэдызыр тшIогъэшIэгъон.

— Квадратнэ метри 100 хьурэ чыплэр кыхэтхыгь. СурэтышI цIэрылоу Бырсыр Абдулахьрэ IoфшIапIэу «Нанэм» ипашэу Нэгъуцу Аслъанрэ къэгъэлъэгъонхэр зэрагъафэ. Адыгэ Iанэр, лъэпкIэ Iэмэ-псымэхэр, музыкальнэ искусствэр, сурэтхэр, нэмыкIхэри ащ щытлэгъуштых. Адыгэмэ ясадхэм къащагъэкIыхэрэм, адыгэ къуаер зэрэрахырэм, фэшъхъафхэм къэгъэлъэгъонхэр цыфхэм ашIогъэшIэгъонхэр, непэ къакIэ-упчIэрэри макIэп. Адыгеим кышчыгъэкIырэ мылэрысэхэр хэушъхъафыкIыгъэу къэдгъэлъэгъоштых.

Тиреспубликэ испортсменхэм Олимпиадэ джэгунхэм, дунэе зэнэкъокъухэм къащахыгъэ медальхэм тарэгущо, чыплэу афыхэтхыгъэр лъэгъупхъэу щыт.

— **«Налмэсым», «Ислъамыем», нэмыкI ансамблэхэм зи къяплIолэштба?**

— Пчэгъу хэхыгъэм концертхэр кышчытхытх. «Налмэсыр», «Ислъамыер», «Ошъутенэр», «Нартыр», нэмыкIхэри кышчышъоштых, оредхэр кышчалытхытх.

— **Аминэт, упчIэу кыюстыштыр анахъэу тызыгъэгумэкIыремэ ахэтэлътыт. Адыгэмэ ятарихъ чыгу Олимпиадэ джэгунхэр щыклоштых. ТилэпкI культурэ, шэн-хабзэхэр къэ-**

гъэлъэгъогъэнхэмкIэ, концертхэмкIэ тигупшысэхэр къаютэнхэ альэкIышта?

— Адыгеим ипашэхэм, культурамкIэ Министерствэм тызытегушылэрэ Ioфыгъохэм мэхъэнэ ин араты. Тиорэдхэм, тикъашъохэм, титарихъ, шэн-хабзэу тилэр къаюатэ. Ащ даклоу, адыгэ шьуашэхэр ащыгъэхэу къэгъэлъэгъонхэм, зэлукIэгъухэм тилыкIохэр ахэлэжьэштхытх. Адыгэ шьуашэм идэхэгъэ ядгъэлъэгъуштыт къодып, шэнышIоу лIэшIэгъу пчъагъэхэм щылэныгъэм щызэтхэхэрэр Олимпиадэ джэгунхэм ахэлэжьэхэрэм алъыдгъэлэсыштытх.

— **Олимпиадэ джэгунхэм щытхъур къащышъухьынэу, шьуигухэлъышIухэр кыжъудэхъунхэу шьуфэтэю.**

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: **Адыгэ Республикэм культурамкIэ иминистрэ игуадзэу ШьэуапцIэкъо Аминэт.**

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

Лъэшхэм тшIуахы

«АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ — «Лада» Тольятти — 24:34 (13:16, 11:18).

Шылэ мазэм и 21-м Мыекъуапэ щызэдешIагъэх.

Зезыщагъэхэр: А. Кияшко, Д. Киселев — Краснодар.

«АГУ-Адыиф»: къэлэпчъэлутхэр: Тормозова, Самарская; ешIаклохэр: Васильева — 3, Житлова — 8, Еремченко — 2, Черномурова — 1, Малхозова — 2, Исаченко — 2, Леминова — 1, Головки — 1, Уджыхъу, Грбавчевич, Оганян — 4.

Апэрэ такыкI 30-м тигандболисткэхэм тагъэгугъэштхыгъ. Iэгъуи 2—3-кIэ хьакIэхэр тапэ итыгъэх. Тиспортсменкэ анахъ дэгъумэ ащышэу Эльвира Житловам шъобж кызытыращэм ешIапIэм икIыжыгъ. Зэрэсымаджэхэм кыхэкIэу, опыт ин зилэхэ Анна Игнатченкэр, Мария Аникина зэлукIэгъум хэлэжьагъэхэп. «Ладэр» Урысыем икомандэ анахъ лъэшхэм ащыш, «АГУ-Адыифыр» ащ теклоным непэ фэхъазырэп.

Къэлэпчъэлутхэу В. Самарская, Н. Тормозовар зэрешIагъэхэм тигъэрэзагъ.

ХьакIэхэм ялътыгъэмэ, тикомандэ жъажъэу ешIэ, Iэгъуаор башэрэ чIенэ. О. Исаченкэм, И. Малхозовам, М. Васильевам, В. Оганян, нэмыкIхэм ягуетыныгъэ кыхэтэгъэщы. Арэу щытми, «Ладэм» иешIаклохэу Е. Давыденкэм, Ю. Какмоля, О. Горшенинам, нэмыкIхэм къэлапчъэм Iэгъуаор бэрэ зэрэдадзэрэм фэдэу

тиспортсменкэхэм афэлъэкIыгорэп.

Тикомандэ итренир шъхъалэу Владимир Черкашиным къызэрэтилуагъэу, «Адыифым» иешIакIэ хегъахъо, ау командэ лъэшхэм атеклон ылэкIырэп.

Тикомандэ изичэзыу ешIэгъу Астрахань шылэ мазэм и 25-м щыклошт. Шылэ мазэм и 29-м Москва икомандэу «Луч» зыфиIорэр Мыекъуапэ ихьакIэшт. Мы ешIэгъум тикомандэ мэхъэнэ ин реты. Теклоныгъэр зэлукIэгъум кышчыдэзыхыштыр къэшIэгъуаеми,

тиспортсменкэхэм тагъэгугъэ.

КУПЫМ ЗЭРЭЩЕШИАГЪЭХЭР

«Кубань» Краснодар — «Астраханочка» Астрахань — 24:23, «Динамо» Волгоград — «Университет» Ижевск — 34:18, «Звезда» Звенигород — «Ростов-Дон» Ростов-на-Дону — 27:30.

«Адыифыр» я 8-рэ чыплэм щыл.

Сурэтым итыр: «АГУ-Адыифыр» «Ладэм» дешIэ.

КЪОДЖЭ СПОРТЫР

КIуачIэр, шэнышIухэр епсыхъэх

Къоджэ спортым ныбжьыкIэхэр нахьышIоу хэщэгъэнхэм фэшI тренер-кIэлэегъаджэхэм ялътыгъэр бэ. Джамбэчыне щыпсэурэ Чэмбэхъу Анзор атлетикэ онтэгъум кIалэхэр фегъасэх. Сэнэхъатэу кыхихыгъэр ыхъожьынэу зыкIи ыгу кыхьэрэп.

Спорт псэолъэ зэтэгъэпсыхъагъэ Джамбэчыне дэтэп. Ащ пае кымыгъанэу Чэмбэхъу Анзор атлетикэ онтэгъум ныбжьыкIэхэр фегъасэх.

— Зэнэкъокъухэм уахэмылажъэу лъэкIэу уилэр зыдэпшIэжыштыт, — Чэмбэхъу Анзор иIoфыгъохэм къатегушылэ. — Къуаджэм дэс кIалэхэм атлетикэ онтэгъур ашIогъэшIэгъон хъуным фэшI щысэ зытырахыштытхэр апэ итынхэ фае. Чылэм щапIугъэхэр еджакIо зыклохэкIэ, спортым шьуагъэу къафыхыгъэр нахьышIоу зыдашIэжы. Адыгэ къэралыгъо университетыр Джымэ Айдемыр кыуухыгъэу Ioф ешIэ. Краснодар, Таганрог, нэмыкIхэм ащеджэх Къумыкъу Аслъан, ЩэшIэ Долэтбый, Лышэ Аскэр, фэшъхъафхэри.

Джырэ уахътэм А. Чэмбэхъум ыгъасэхэрэм ащышых ШончыбэшIэ Заур, Къэзэнч Юрэ, ДышъэкI Налбый, Шъэожь Алий, нэмыкIхэри. Джамбэчыне щапIугъэ батырхэр зэреджэхэрэм даклоу,

тиреспубликэ щыклорэ зэнэкъокъухэм ахэлэжьэх, хагъэунэ-фыкIырэ чыплэхэр къащыдахых. ЩэшIэ Долэтбый, Къумыкъу Аслъан, Лышэ Аскэр тызэрэщэгъэгъозагъэу, еджэнымрэ спортымрэ зэрэзэпхыгъэхэм шьуагъэ къафехы. ЛъэпкI шэн-хабзэу къуаджэм щызэрагъэшIагъэхэр щылэныгъэм щагъэфедэх.

— Паралимпийскэ джэгунхэу Шьачэ щыклоштхэм яплъынэу ДышъэкI Рустам зегъэхъазыры, — тизэдэгущылэгъу лъегъэкIуатэ Чэмбэхъу Анзор. — Спортышхом цыфыр зэриплурэр Олимпиадэ джэгунхэм къащылъэгъошт.

Сурэтым итхэр: **Джамбэчыне щыщ ныбжьыкIэхэу атлетикэ онтэгъум пылэхэр; сэмэгумкIэ кьегбгъэжънышъ, А. Чэмбэхъур ятIонэрэу щыт.**

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкIи кьыдэзыгъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкIэ IoфхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэгъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр: 385000,

кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шъхъалэм иапэрэ

гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгъэдэкIыжъ зыхьыр секретарыр: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IoфхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министертвэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэIорышIапI, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ», 385000,

кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр

4000

Индексхэр

52161

52162

Зак. 159

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор

шъхъалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор

шъхъалэм

иапэрэ гуадзэр

МэщIэкъо

Саид

ПшгъэдэкIыжъ

зыхьырэ

секретарыр

Хъурмэ

Хъусен